

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Непэ — музейхэм я Дунэе маф

Адыгэ Республикэм имузейхэм ялофышлэху лъытэныгъэ зыфэтшлэхэр!

Шъуисэнхъат епхыгъэ мэфэклым фэшл тышгъуфэгъушл! Цыфлэпкъым икультурнэ-тарихъ клэн ыгъэгъумэклар, ащ ныцэгъэ цыфхэмкІэ илгъэс къэс музейхэм я Дунэе мафэ зэрэхагъэунэфыкларэм мэхъэнэ гъэнэфагъэ илэу щыт.

Музей Иофыр — къэбарым икъэкларлэху зыфэдэ къэмыхъугъэхэр къытклэхуэхэрэм къафэгъэнэжыгъэнхэм иамал къэзтырэ общественнэ цыфлэлэм илгъэныкыо игъхалэу щыт. Адыгэ Республикэм имузейхэм ащылажыгъэхэрэм ялофшлалэ, зыфэгъэзагъэхэмкІэ пшгъэдэкларэу ахьырэр зынэсырэр икыоу зэрэхагъыкларэм, сэнэхъатэу кыыхахыгъэм зэрэфэштыпкыгъэхэм ыкІи ялгъэныкыо гупсэ зышгъхамысыжыгъэху зэрэфэлажыгъэхэрэм аклырыпльыныхэр атефэ.

ЗэкІэми тышгъуфэлъао псауныгъэ пытэ, щылэкІэшлу шъуилэнэу, шъуигъухэл дахэхэр гъэхъагъэ хэлгъэу зэшлосыгъуыхнху! Шъо шъушгъэкІи, шъуиунагъо исхэмкІи шъунасынышлонэу шъуфэтлэ!

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу
ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и Тхъаматэу Федор ФЕДОРКО

Адыгеим ыцІэ дахэкІэ рарагъаІо

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Тхъаклушынэ Аслъан Урысые телевизионнэ гуманитар олимпиадэу «Умницы и умники» зыфилорэм ифинал хэхъагъэху Апыщ Муратрэ Екатерина Зайцевамрэ тыгъуасэ ригъэблэгъагъэх. Иофтхъабзэм хэлэжыгъэх АР-м гъэсэныгъэмрэ шлэныгъэмрэкІэ иминистрэу Беданыкыо Рэмзан, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Комитет итхъаматэу КІэрэцэ Андзаур, клэлэеджакІохэм янэ-ятэхэр, ахэр зычлэс еджаплэхэм ядиректорхэр.

Ящэнэрэ сабыим пае — мин 50

Адыгэ Республикэм ИофшлэнымкІэ ыкІи социальнэ хэхъоныгъэмкІэ и Министерствэ ипресс-кыулыкыу тызэрэцигъэгъозагъэмкІэ, «Унагъор, ныр ыкІи клэлэцыкІухэр къэухъумэгъэнхэм фэгъэхыгъ» зыфилорэ Законэу 1994-рэ илгъэсым илэныгъо мазэ аштагъэм зэхъокІыныгъэ фэшлыгъэным ипроект агъэхъазыры.

Сыда законом кІэу кыыхахьэрэр? Ар нахь игъэкІотыгъэу къытфилотагъ мы министерствэм бзылфыгъэмрэ клэлэцыкІухэмрэ ялофыгъохэмкІэ иотдел ипащэу Абрэдж Нэфсэт.

Урысые Федерацием и Президент 2010-рэ илгъэсым ишэкІогъу мазэ Федеральнэ Зэлулэм фигъэхыгъэ Джэпсалъэм къышигъэуцугъэ Иофыгъохэм язэшлэхын субъектхэм Иоф дашлэныр рагъэжыагъ. Ахэм зыкІэ ащыц субъект пэпчэ ибюджет кыыхэкІырэ мылкъумкІэ «ны капитал» гъэнэфэгъэныр. Ащ фэгъэхыгъэ унашъо ышлыгъ Адыгэ Республикэм и Президент.

— А унашъом кызырэгъыгъэнэфагъэмкІэ, — къытиуагъ Н. Абрэджым, — Адыгэ Республикэм ИофшлэнымкІэ ыкІи социальнэ хэхъоныгъэмкІэ и Министерствэрэ финансымкІэ Министерствэрэ пшэрыл Президентым къафишлыгъ а «ны капиталым» итын зэрэгъэпсыгъэщтым Иоф дэшлэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм ИофшлэнымкІэ ыкІи социальнэ хэхъоныгъэмкІэ и Министерствэ ыгъэхъазырыгъ «Унагъор, ныр ыкІи клэлэцыкІухэр къэухъумэгъэнхэр» зыфилорэ Законом зэхъокІыныгъэ фэшлыгъэным фэгъэхыгъ» зыфилорэ законопроектыр. Ащ кызырэгъыгъэмкІэ, 2012-рэ илгъэсым ищылэ мазэ и 1-м кышгъэгъэжыагъэу унагъом кыыхуэхэрэ ящэнэрэ сабыим ыкІи ащ кыыкІэлъыкІохэрэм апае зэтыгъоу сомэ мин 50 кыаратыз ашлынэу ары.

Законопроектым шытегушылэщтых Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм изичэзыу зэхэсыгъоу жъоныгъуакІэм и 25-м щылэщтым. Республикэм ибюджет мы Иофыгъом пае кыыхагъэкІынэу щыт мылкъури пэшлорыгъэшъэу къалбытагъ.

ЖАКІЭМЫКЪО Аминэт.

Сэнаушыгъэ зыхэлэ клэлэеджакІохэм азыфагу шызэхашэрэ олимпиадэу «Умницы и умники» зыфилорэр къалэу Мыекъуапэ шызэхашэгъэныр Москва дэт апшэрэ еджаплэу МГИМО-м дунэе журналистикэмкІэ ифакультет идекан 2010-рэ илгъэсым игъоу ылгъэгъуагъ. АР-м гъэсэныгъэмрэ шлэныгъэмрэкІэ и Министерствэ ащ дыригъэштагъ. Зигугъу къэтшыгъэ Иофтхъабзэм изэхэщэн клэщакІо фэхъугъэх Адыгеим икыгъэху, джырэ лгъэхъаным мы еджаплэм чІэсхуэ Борис Малаховымрэ Савелий Мартыненкэмрэ.

Апыщ Муратрэ Екатерина Зайцевамрэ зэнэкъокъум зыхэлэжыгъэх, шлэныгъэ куухэр зэралэклэлэхэр къагъэштыпкыжыгъ, финалым нэсынхэ алгъэкІыгъ. Екатеринэ хагъэунэфыкларэ чыплэр кыыхыгъ ыкІи МГИМО-м иподготовительнэ курсхэм ащеджэнэу фитыныгъэ кыратыгъ. Мурат еджэным ылгъэныкыокІэ гъэхъэгъэшлэхэр зэришлыгъэхэм ыкІи олимпиадэм чанэу зэрэхэлэжыгъэм афэшл АР-м и Лышхъэ и Рэзэныгъэ тхылъ кыфагъэшшошэнэу къагъэлгъэуагъ.

— Республикэм хэхъоныгъэхэр ышлынхэм, ыпэкІэ лъыкІотэным апае шъоц фэдэ клэлэеджакІоху, сэнаушыгъэ зыхэлэ-

хэр, шлэныгъэ куухэр зылэкІэлэхэр тышкІагъэх, — къылуагъ Тхъаклушынэ Аслъан ныбжыкІэхэм закыфигъазэгъ. — Адыгеим ыцІэ дахэкІэ рязыгъэлорэ пстэуми инэу тафэраз, ахэм шъори зэу шыуащыц. Гъэсэныгъэм ылгъэныкыокІэ Адыгеим сыдигъуи гъэхъэгъэшлэхэр ышлыцтыгъэх ыкІи ешлых, ащ лгъапсэу илэр къытклэхуэхэр лгъужхэр арых. Региональнэ ыкІи Урысые зэнэкъокъухэр, олимпиадэхэр, нэмыкІ Иофтхъабзэхэр тиреспубликэ шызэхэтэгъэх, ахэм шлуагъэ кызырэхъырым щэч хэлэп. Непэ тиныбжыкІэхэм ащыцхэр Москва, нэмыкІ къэлэ инхэм ащеджэх, шлэныгъэ куухэр зэрагъэгъотых. Уахыгъэ зытешлэкІэ, ахэм Адыгеим къагъэгъэжыгъэнэу, ясэныгъат рылэжыгъэнху ташэгъугъы. Сыда плэмэ джырэ уахыгъэм клэлэгъаджэхэм, врачхэм, нэмыкІ специалистхэм ташэкІэ. НэмыкІ регионхэм ащеджэрэ тистудентхэм ягъэсэныгъэ зэралыкІуатэрэм сыдигъуи тышгъэгъэзэн фае, ищыкІагъэ хуэм, ахэм стипендиэхэр яттыхэзэ, яреспубликэ кызырэгъэгъэжыгъыцтым тыпылтын фае. Олимпиадэм икІэу зэнэкъокъу хэхъэгъэ тикІалэхэм, ахэм янэ-ятэхэм, якІэлэгъаджэхэм сызэрафэрээр джыри зэ кыыхэгъэгъы

сшлэиуагъ, гъэхъагъэхэр ашлэхэзэ ыпэкІэ лъыкІотэнхуэ сафэлъао.

— Шъоц фэдэ клэлэеджакІохэр телэфэхэ республикэм хэхъоныгъэхэр ышлыцтых, ыпэкІэ лъыкІотэцт, — къылуагъ КІэрэцэ Андзаур. — Апшэрэ гъэсэныгъэ шъуилэ зыхыкІэ, шыукыызыщыгъугъэ, шъузыщанлугъэ ыкІи шлэныгъэ зыщызэгъугъэгъотыгъэ Адыгеир зыщышъуымыгъэгъупшэнэу, ащ идахэ зэряжыгъэлэуштым шъупылтынэу тыкышъуушэгъугъы. Амалэу щылэмкІэ тэри лэпылгъу тыкышъуфэхъуэзэ тшлыщт.

Нэужым Апыщ Муратрэ Екатерина Зайцевамрэ олимпиадэм зэрэхэлэжыагъэхэр, ащ иуцугъохэр зэрэклэуагъэхэр АР-м и Лышхъэ кыфаІотагъэх. Иофтхъабзэм хэлэжыгъэ клэлэеджэкІуи 120-м щыцэу нэгырэ 17-р ары финалым хэхъагъэхэр. Ахэм тиреспубликэ шыщ нэбыгыритІу зэрахэфагъэр гъэхъэгъэшлэу плыгъэн фае.

Сэнаушыгъэ ныбжыкІэхэм ноутбукхэр Тхъаклушынэ Аслъан шлухъафтынэу аритыгъэх. Нытыхэм, зычлэсхэ еджаплэхэм ядиректорхэм Рэзэныгъэ тхылъхэр афигъэшшошагъэх. Зэхэтху нэпэплъ сурэт зытырарагъэхыгъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Адыгэ Республикэм шыпсэухуэ ыкІи ихъакІэхуэ лъытэныгъэ зыфэтшлэхэрэр!

Я XIX-рэ лгъэшлэгъум шылгъэ Кавказ заом хэкІодагъэхэр агу кызыщагъэкІыжырэ шыгъо-шлэжъ Мафэм епхыгъэ митингыр 2011-рэ илгъэсым жъоныгъуакІэм и 21-м сыхъатыр 18.00-м къалэу Мыекъуапэ, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние шыкІощт.

ЗэхэцкІо комитетыр

Гъэзетэу «Шансугиер» нэпэ илэс 20 мэхьу

Пъэпкъ гумэк'ыр кырелотык'ы

Гъэзетым фэгъэхьыгъэу къэп'он хъумэ, «ар гъэзет дэгъу» зыфалорэр цыфхэм ягумэк'хэр нахьыбэрэ кызылотык'ырэр ары, зыгъэгумэк'ыхэрэм иджэуап зэрагуатэрэр ары. Ет'анэ гумэк'ыгъор зэрэлъэпкъэу зэдырие зыхъук'э, гъэзетым нахьыбэ къежэу мэхьу. Ащ фэд хылушэ Шапсыгъэм и Адыгэ Хасэ къыдигъэк'ырэ

гъэзетэу «Шансугия» зыфилорэр. Ащ иапэрэ номер кызыхаутыгъэр нэпэ илэс 20 мэхьу. А лъэхъаным шапсыгъэ лъэпкъым зегъэужьыжыгъэнымк'э зэхэщк'о комитетэу хадзыгъагъэм итхьаматэу, гъэзетым изэхэщак'оу, джы редколлегием хэтэу К'ак'ыхъу Мэдждэ мы мафэхэм гуцылэгъу тыфэхьыгъу.

— *Лъэпкъ зэхаш'эм анахь зыкызыщыц'ытэгъэ уахътэу плъытэн плъэк'ыц'т гъэзетыр зызэхыгуыц'эгъэ лъэхъаныр. Ар сыдэуц'тэу угу къэк'ыжыра, Мэдждэ?*

— А лъэхъаным Т'эшъу Мурдинэ Шапсыгъэ Адыгэ Хасэм ипэщэгъ. Апэрэ номерыр къыдзыгъэк'ыгъэр ык'и гъэзетым илэс зэк'элъык'лохэм иредакторыгъэр Нэгъуцу Шыхъэрхъан. Апэрэ номерыр Абхъазым къыщыдэк'ыгъагъ. Ащк'э Лэпылэгъу къыпфэжыгъагъ Геннадий Алания. Ар тыфэразэу ренэу тыгу къэк'ыжы. Шапсыгъэ Адыгэ Хасэм изэфэс хэлажэхэрэм апэрэу гъэзетыр къызаратым, зынэпс къэк'уагъэхэр къахэк'ыгъагъэх.

Нэпэ гъэзетыр ипчъагъэк'э минип'л' хъоу къыдэк'ы ык'и Т'опсэ районымрэ Ш'гачэрэ ащыпсэурэ адыгэ унагъохэм зэк'лэм ар алок'э. Гъэзетым икыдэгъэк'ынк'э кыныгъохэр щы-лэхуу кыхэк'ылыми, ащ къежэжэ-

рэм игъом зэра'эк'лэхъаштым ренэу тыпылэ.

Нэпэ мары Краснодар сыщыл. Краснодар край администрацием и Грант гъэзетым кыхьыгъ, ащ икыдэгъэк'ынк'э п'эудгъэхъашт сомэ мин 250-у гъэзетым къыфагъэшъошагъэр. Мы чып'лэм къыщыс'омэ сш'оигъу гъэзетым икыдэгъэк'ынк'э адыгэ к'алэхэр Лэпылэгъу кызырэтфэхьухэрэр. Ащ фэдэу ренэу зыш'уагъэ къытэк'ырэмэ ащыц' Адыгеимк'э К'эрымт Мухъдинэ. Ащ илэс-нык'о пэпчэ экземп'ляри 150-рэ Инэм щыпсэурэ адыгэхэм апае кыретхык'ы. Адыгеим инэмк'л' чып'лэхэм ащ фэдэу тигъэзет а'лэ-к'эдгъэхъан т'лэк'ырэп. Фаем гъэзетыр къыритхык'ынышгъ, еджэн ылэк'ышгътэп, сыда п'омэ зэзэгъыныгъэ республикэм ащк'э дгыт'илэп.

— *Гъэзетыр адыгэу тыди щыпсэухэрэм алъэлэсы. Къэбэр-тэе-Бэлыкъарым, Къэрэщэ-Щэрдэжэсым, Адыгеим ащы-*

хъухэрэр (ахэм лъэпкъымк'э мэхъанэу я'эм елгытыгъэу) псын'к'лэу къехъэх. Узылэпщэу, уаджэнк'лэ гъэш'лэгъонэу ахэр гъэпсыгъэх. Гуцылэм пае, Адыгеим Къэралыгъо Советыр — Хасэр гъэпсыгъэ зэрэщыгъуэр хэдынхэм аужэ гъэзетым к'эк'лэу апэрэ нэк'лугъом кыщыц'ху-

тыгъ. Парламентым партий-нэ спискэмк'лэ хэхъагъэхэм анэмк'лэу, Тэхъутэмк'оуе районымк'лэ зы мандат округ-хэм ащыхадзыгъэу нэбгырип'л' Къэралыгъо Советым — Хасэм зэрэхъагъэр к'е'ло. Ахэм ащы-щых Инем щыпсэурэ бизнесме-нэу, ансамб'лэу «Нэфыр» зэхэ-зыщыгъэу К'эрымт Мухъдинэ, Мырзэ Джанбэч, Дзэл'л Аскэр, Краснодар щызэхъагъэ Адыгэ Хасэм ипащэу Ш'хъэлэхъо Азмэт. Гъэзетыр зыфэразэхэр, цыфхэм зэлъаш'лэрэ к'алэхэр, къэбарыр к'эк'л дэдэм, ащ кы-щыгъэх.

Ащ ыш'хъагъ тетыр Инат'лэм Гухъэгъэ к'алэм ехы-лэгъ. АР-м лъэпкъ Иофхэмк'лэ, К'элыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыр'лэ зэхыныгъэхэмк'лэ ык'и къэбар жэугъэм иамапхэмк'лэ и Коми-тет Ш'хъэлэхъо Аскэр тхъа-матэ зэрэфащыгъэм ар ехы-лэгъ. Къэбарыр официалнэу щыт ык'и к'эк'ы. Ау Адыгэ Республикэм и Комитет тапэк'лэ ипэцхэгъэм икыбэри, ежэ Аскэр щы'лэныгъэ гъогоу кык'лугъэр зыфэдэри ащ уапаш'хъэ кырегъэуцох. Инат'лэу ы'лэгъыгъэми, гъэ-хъагъэу ыш'ыгъэми ак'ы'лэу кэхъу Адыгэ Республикэм и Адыгэ Хасэ ар зэрипэцхэгъэр...

Гъэзетыр гъэш'лэгъоны кы-

зыш'ырэмэ ащыщых К'элыбым щыпсэурэ адыгэхэм яхыла'гъэу ащ кыхъэрэ материалхэр. А зэтэуэм редактор ш'хъа'лэу Ныбэ Анзор иш'уагъэ зэрэхэ-л'ым уехъырэхъыш'энэу щы-тэп.

— Ар шъыпк'э, редакторыр ары зыш'уагъэр гъэзетыр зэрэ-гъэш'лэгъоныр. Сэ номер пэпчэ кыдэк'ыным ыпэк'лэ сыхэп'лэгъ. Ау редакторым ифитыныгъэ ренэу кыдэсэп'лэгъ, Хасэм иш'лош' нахь тэрэз щымы'лэу с'орэп. Редакторыр ш'хъафитын фае, аруу щымытмэ, гъэзетыр гъэш'лэгъоны хъушгътэп. Тиш'лош'хэр зэтемыфэ-хэу кыхъэк'ы, гъэзетым кыхъа-гъэр аш'ломытэрэзэу цыфхэр кысфытеохъуи мэхьу, ау ащк'э мысагъэр сэ сэшгэ нахь, Анзор теслэхъэрэп.

— *Мэдждэ, Шапсыгъэ Адыгэ Хасэм игъэзет кызыдэк'ырэр илэс 20 зэрэхъурам пае тигуа-нэу тыш'уфэгъуш'ло. Джэури илэсыбэрэ ар кыдэжэугъэ-к'ыным пае к'уач'и, мыл'к'уи иш'у'лэнэу тыш'уфэлъало.*

— Тхъауегъэпсэу тигъэзет ш'уш'ло'лофэу гуцылэгъу тызэрэ-ш'уш'ыгъэмк'лэ.

СИХЪУ

Гошнагъу.

Сурэтым итыр: редактор ш'хъа'лэу Ныбэ Анзор.

Анахь дэгъухэм язэнэкъокъу

Тыгъоснахьыпэ Мыекъуапэ к'элэегъаджэхэм яреспубликэ зэнэкъокъоу «2011-рэ илэсымк'лэ Адыгеим ик'элэегъэдэ анахь дэгъу» зыфилорэр щырагъэжыагъ.

Зэнэкъокъум фэгъэхьыгъэ зэхъэу Адыгэ республикэ колледжым шык'уагъэр къызэл'уи-хыгъ АР-м гъэсэныгъэмрэ ш'лэ-ныгъэмрэк'лэ иминистрэу Беда-нык'о Рэмзанэ. Иофтхъабзэм хэ-лэжыагъэх гъэсэныгъэмк'лэ рай-он ык'и к'элэ администрациехэм ягъэлорыш'ап'лэхэм япащэхэр, еджап'лэхэм ядиректорхэр, гъэ-сэныгъэм исистемэ инэмк'л'рэ Иофш'лэхэр.

Республикэ зэнэкъокъум зэ-

к'лэмк'и к'элэегъэдэжэ 7 хэлажэ. Мыгъэ Адыгэ к'алэрэ Ш'ууджэн районымрэ ял'ык'лохэр ащ къэк'оллагъэхэп.

К'элэегъаджэхэм зэк'лэмк'и лъэнык'уиык'лэ я'лэп'лэсэныгъэ къагъэлэгъошгът. Апэрэ мафэм щы'лэгъэ зэнэкъокъум «Методи-ческэ объединение» ыш'агъ. Ащ урокым итын к'улайныгъэу хэ-л'ыгъэр к'элэеджак'лохэм къышагъэ-лэгъуагъ. Нэпэ щы'лэ зэнэкъо-къум «Интернет-ресурс» ыц'л, ащ

ыуж предмет зэфэшгъафхэмк'лэ урокхэр атышгътх. К'элэеджак'лохэм узэрэдэгъуш'ышгътым ш'ы-к'лэу илэн ылэк'ышгътхэри зы ма-фэрэ къагъэлэгъошгътх. Про-граммэм мастер-классхэри кы-делгытгъх.

Зэнэкъокъур тхъамафэм кы-к'лоц'л к'элэегъэдэжэ колледжым, республикэ гимназием ык'и нэ-мык'л' чып'лэхэм ащык'лошгът.

Къэклорэ гъуджым республи-кэ зэнэкъокъум ик'лэуххэр зэф-ахысыжышгътх. Ащ хэлажэхэр-рэр республикэм ианахь к'элэ-егъэдэ дэгъухэр арых. Джы ахэм анахь дэгъужьыр къэнэфэшт.

(Тикорр.).

Муфтиим ыц'лэ ыхъышгът

Къэбэртэе-Бэлыкъар Республикэм щыпсэурэ быс-лымэнхэм зимычэзыу зэфэсэу бэмьш'лэу ялагъэм рагъэблэгъэгъагъэх Темыр Кавказым ис муфтийхэр. Зэфэсым Иофш'лэн хэлэжыагъ Емыж Нурбий.

Ащ тызэрэщыгъэгъозагъэмк'лэ, республикэм ибыслымэнхэм язэфэс тырагъафэу мы мафэм нэмьк'л' мэфэкл' Иофтхъабзи Налчык щырагъэк'ло-кыгъ — дин ш'лэныгъэм и Гупчэу хъушгът апш'лэрэ еджап'лэм иш'ыны фежыагъэх, апэрэ мыжбор агъэт'ылыгъ.

— Гупчэм иш'ынк'лэ республикэм кыде'лэщтых, — к'е'луагэ муфтиим, — Урысые Федерацием ипа-щэхэр, ш'уш'лэ фондэу «Ислам культурэм, ш'лэ-ныгъэм ык'и гъэсэныгъэм хэхъоныгъэ ягъэш'ы-гъэнымк'лэ Фондыр» зыфилорэр. Лъэхъаным диш-тэрэ университет комплексым хэт'ышгътх студентхэр зыч'лэсышгътх общежитиери, конференц-залыри, библиотеки. А хъугъэ-ш'лэгъэ гуш'уагъом хэлэ-жыагъ Къэбэртэе-Бэлыкъар Республикэм и Прези-

дентэу Къанэкъо Арсен. Ащ ипсалгэ кызырэщы-хыгъэщыгъэмк'лэ, мыщ фэдэ Гупчэ ш'ыгъэным игуш'ысэ апэу къахэзыл'хъэгъагъэр республи-кэм имуфтиеу хыалэлэу илэс пчъагъэхэм лэжыа-гъэу, икыгъэ илэсым итыгъэгъэзэ мазэ жьалы-мыгъэ хэлэу ау'кыгъэ Пщыхэк'лэ Анас-хъаджэр ары. К'элыб къэралыгъохэм амыгъак'лохэу, рес-публикэм идинлэжхэр ежэхэм агъэхъазырын зэ-рэфар ащ сыдигъуи кыхыгъэщышгътх.

Тигушылэгъу кызыр'луагъэмк'лэ, КъБР-м щып-сэурэ быслымэнхэм язэфэс щызэдаштагъ дин ш'лэныгъэм и Гупчэу республикэм ик'элэ ш'хъа'лэ дагъэушгътх Пщыхэк'лэ Анас-хъаджэм ыц'лэ фаусынэу.

Зэфэсым республикэм имуфтий щыхадзыгъ. А Инат'лэр ыгъэцк'лэнэу быслымэнхэм цыхъэ зыфа-ш'ыгъэр А. Пщыхэк'лэм игуадзэу Иоф зыш'лэ-щыгъэ Дзэсэжэ Хъазрэтал.

ЖАК'ЭМЫК'О Аминэт.

МЭКЪЭГЪЭУ

Адыгэ Республикэм и Законэу 2011-рэ илэсым гъэтха-пэм и 10-м аштагъэу N 422-р зытетэу «Къэралыгъо е му-ниципалнэ мыл'к'ум хэхъэрэ чыгу лэхъэр ыпк'лэ хэмьлэу унаеу заратыр лъэхъанхэм яхыла'гъ» зыфилорэр гъэ-цк'лэгъэным тегъэпсыхъагъэу, Адыгэ Республикэм иминист-рэхэм я Кабинет 2011-рэ илэсым гъэтхапэм и 22-м ыш'ыгъэ унаш'оу N 43-р зытетэу «Адыгэ Республикэм икыэралыгъо мыл'к'у хэхъэрэ чыгу лэхъэр ык'и чыгу лэхъэу зигъунап-кыэхэр Адыгэ Республикэм икыэлэ ш'хъа'лэ — Мыекъуапэ щызэхэмыуш'хъафык'ыгъэхэр ыпк'лэ хэмьлэу унаеу зэра-ратырэ ш'ык'лэм ехыла'гъ» зыфилорэм ия 6-рэ пункт диш-тэу Адыгэ Республикэм мыл'к'у зэфыщытык'лэхэмк'лэ и Ко-митет цыфмэ макъэ арегъэ'лэу унэ псэолъэш'ыным тегъэ-псыхъэгъэ чыгу лэхъэу зигъунапкыэхэр Адыгэ Республи-кэм икыэлэ ш'хъа'лэ — Мыекъуапэ щызэхэмыуш'хъа-фык'ыгъэхэр мыщ фэдэ чып'лэхэм зэрэщы'лэхэмк'лэ:

1. кы. Мыекъуапэ, пер. Фиштскэр, 1е, кв.м. 601-рэ зи-нагъэр
2. кы. Мыекъуапэ, пер. Фиштскэр, 2и, кв.м. 600 зиина-гъэр
3. кы. Мыекъуапэ, пер. Фиштскэр, 1г, кв.м. 601-рэ зи-нагъэр
4. кы. Мыекъуапэ, пер. Фиштскэр, 16, кв.м. 602-рэ зи-нагъэр
5. кы. Мыекъуапэ, пер. Фиштскэр, 2к, кв.м. 601-рэ зи-нагъэр
6. кы. Мыекъуапэ, пер. Фиштскэр, 2г, кв.м. 601-рэ зиинагъэр
7. кы. Мыекъуапэ, пер. Фиштскэр, 2а, кв.м. 665-рэ зи-нагъэр
8. кы. Мыекъуапэ, пер. Фиштскэр, 2ж, кв.м. 600 зиина-гъэр
9. кы. Мыекъуапэ, пер. Фиштскэр, 2в, кв.м. 600 зиина-гъэр
10. кы. Мыекъуапэ, ур. я 2-рэ Советскэр, 44, кв.м. 601-рэ зи-инагъэр
11. кы. Мыекъуапэ, ур. я 2-рэ Советскэр, 43, кв.м. 600 зи-инагъэр
12. кы. Мыекъуапэ, ур. я 2-рэ Советскэр, 45, кв.м. 610-рэ зи-инагъэр
13. кы. Мыекъуапэ, ур. я 2-рэ Советскэр, 57, кв.м. 605-рэ зи-инагъэр

МУЗЕЙХЭМ Я ДУНЭЕ МАФ

Сурэтыш-модельер цэрылоу Стлашъу Юрэ студентхэу Анна Новолыгинамрэ Дзыбэ Лилиерэ гушылэгъу афэхъугъ.

Музейхэм я Дунэе мафэ игэклотыгъэу Адыгэ Республикэми щыхагъэунэфыкы. Тарихъым, археологием, этнографием, нэмыкхэм яхылагъэу тимудейхэм юфэу агъэцаклэрэр маклэп.

Къоклпэм щыпсэурэ лъэпкъмэ ямузей икыутамэу Мыекыуапэ дэтым илофышэхэу пчыхъээхахъэм чанэу хэлэжыагъэхэр.

Тарихъым инэклубгохэр цыфмэ алъагъэлэсых

Аужырэ илээсхэм «Музей чэщым» зыфиорэ зэхыхъэхэр Москва, нэмык кэлэшхомэ ащызэхашэх. Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей ащ фэдэ зэлуклэхэр 2009 — 2010-рэ илээсхэм щыкыуагъэх. Зэхэщакломэ ащыщэу, Адыгэ Республикэм культурэмкIэ изаслуженнэ юфышIэу, зэлашIэрэ археологэу Тэу Аслъан кызырIотэжыбэрэмкIэ, «Музей чэщым» зыфиорэ зэхыхъэхэм нэбгырэ шъэ пчъагъэ ахэлэжыагъ.

Лъэпкъ музей илэщыхъэтхэр анахъэу зыгъэгущыуагъэхэр илээс зэфэшхыафхэм зэхэщэгъэ юфтыхъабзэхэм нэбжыкIабэ зэрэхэлэжыагъэхэр ары. Апэрэу музей кычIэхыагъэу ахэтыгъэр мэкIагъэп. Студентхэр, къуаджэмэ адэхэр пчыхъээхахъэмэ ахэлэжыагъэх. ГъэшIэгъоныгъэр илээсыбэ хъугъэу Мыекыуапэ дэххэм ащыщхэр апэрэу музей кычIэрэкIогъагъэхэр ары.

Чэщым ущызэлукIэмэ

Къоклпэм щыпсэурэ лъэпкъхэм ямузей икыутамэу Мыекыуапэ дэтым жьоныгуаклэм и 14-м щызэлукIагъэмэ

альэгъугъэр, зэхыхыгъэр бэрэ агу илэщыт.

Адыгэ Республикэм нэбжыкIэ юфыгъохэмкIэ и Комитет ипашэу Къэрэтэгъэнэ Мыхамодэ зэхэщэным чанэу хэлэжыагъ. Анахъэу ащ шIогъэшIэгъоныгъэр нэбжэ зэфэшхыафхэр зилэхэр пчыхъээхахъэм гушылэгъу зэрэщызэфэхъугъэхэр, кIэлэеджакломэ гупшысэ куухэр зыхэлэ сурэтхэр зэрашIыгъэр ары.

ХъакIэмэ тахэллэгъэ, тинэ-гуасэу ахэтыр бэ. Абхъазым инароднэ артистэу, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артистэу Отар Хунцарие ылэзгъурэм плуныгъэ мэхэнэ ин ритыгъ. Сурэтыш-модельер цэрылоу Стлашъу Юрэ гушылэгъу фэхъугъ. Адыгэ Республикэм и композитормэ я Союз итхьаматэу, Адыгеим искусствэхэмкIэ изаслуженнэ юфышIэшхоу Къэгъээжэ Байзэт, Адыгэ къралыгъо университетым икIэлэегъаджэхэр, республикэ общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» итхьаматэ игуадзэу Нэгъуцу Аслъан, студентхэмрэ кIэлэеджаклохэмрэ тинэллэгъу итых.

— Пчэдыжым тимэфкIэ зредгъэжыагъэм зыкэгъэшхыпкъэжы, — къауатэ музей илофышIэхэу Сулейман Фатимэ Хьокло Ларисэрэ. — КIэ-

Лъэпкъ музей щылажыагъэхэр Зотов Долэт, Тэу Аслъан, Къэзэнч Аслъан.

лэцIыкIумэ сурэт гъэшIэгъонхэр асфальт гъогум тырашIыагъэх, ялофшIагъэ кIэгущыжыкы. Къэгъэлэгъонхэу кычIэутхыгъэхэр тарихъым, искусствэм нахъ афэгъэхыгъэх. Музей кычIэхыгъэ цыфмэ упчIабэ кытаты...

— Бырсыр кIуапIэ хъугъэу слытэрэп, — зэдэгущыIэгъур лъэгъэкIуатэ Нэгъуцу Аслъан. — Тэрэз. Цыф макIэп къекIолIагъэр, ау ащ кыкIырэрэп сыдми зэхыхъэм хэлэжыагъэх. СипшъашIэу сикъусэу Стлашъу Юрэ илофшIагъэмэ, кинофильмэ, сурэтышIхэм

якэгъэлэгъонхэм тигуапэу тяплыгъ.

Сыда къало-тэжыщтыр?

А мафэм музей кычIэхыагъэхэм ыпкIэ алахыгъэп. Ащи мэхьанэ имылагъэу тлэытэрэп. ЯкIэлэцIыкIухэр ягъусэхэу ны-тыхэр тлэгъугъэх. Гум щизэу залпыхыагъ, яшIэныгъэ хагъэхъуагъ.

Я 18 — 19-рэ лIэшIэгъухэм цыфмэ сыдэушIтэу зафэпэщыгъа, сыд фэдэ щыгыныр ара нахъ ашIогъэшIэгъоныгъэр? Адыгэ къралыгъо университетым и МГГТК истудентхэм шъошэ зэфэшхыафхэр ащыгъэу къэгъэлэгъонхэм ахэлэжыагъэх. Лъэхъаным епхыгъэ модэм кыпкырыкIыхъэу, пчыхъээхахъэм ялахышIу хашIыагъ.

Дзыбэ Лилиерэ Анна Новолыгинамрэ Адыгэ къралыгъо университетым шеджэх. Стлашъу Юрэ илофшIагъэу щыгъуазэх, ау сурэтышI-модельерым апэрэу дэгущыIэхэш, мэгуэмэкIых.

— Мыщ фэдэ цыф цэры-лом апэрэу тызэрэлукIагъэр,

шъуашэу ышIыгъэхэр зэрэтигъэлэгъугъэхэр тэркIэ гушIогъошху, — къауатэ Дзыбэ Лилиерэ Анна Новолыгинамрэ. — Тистудентхэм къафэтIотэжыын тIл, ахэри музей кычIэрэкIотхэм тицыхъэ тель.

Пэнэшъу Руслъан, Къуекъо Марин, Къоц Жаннэ, Сулейман Фатимэ, Хьокло Ларисэ, Людмила Гунина, Георгий Родиновым, нэмыкхэу музей юфтышIэрэмэ гушылэгъу тафэхъугъ. Чэщым сыхъатыр 11 хъугъагъэмэ, нэгущылоу щытыгъэх.

— Дахэу зэхыхъэр кIуагъэ, тыпшъыгъэмэ зыдэтшIэжырэп. Пчыхъээхахъэм кышчышъуагъэх, ордэ кышчылауагъ, нахыбэрэ тызэлукIэ тшIогыу, — кытилуагъ Хьокло Ларисэ.

ШIэжыым иугъоякIохэр

Музейхэм я Дунэе мафэ ехъуллэу гушылэгъу тызэфэхъугъэхэм ягупшысэ щыIэныгъэм кыпкырыкIэу щытыгъ. Республикэм и Лъэпкъ музей идиректорэу Джыгунэ Фатимэ, ащ игуадзэу Шэуджэн Налмэс, нэмыкхэм ялофшIэн кышчыагъэ-щырэр музей тарихъым иугъоякIоу зэрэщытыр ары.

Аулэ Эмилие музей ибиблиотека илофышI. Къудай Марыет, МэфэшIукъо Щангулэ, Зотов Долэт отделхэм япашэх. Дзыбэ Заремэ, Сыджыхъ Маринэ, Сихъаджэко Иринэ, Къэзэнч Аслъан, МамрыкIо Саидэ, Тэу Аслъан ясэнахъатхэр тIэкIу зтекIыхэу плыгъэщтми, пшъэрылхэу ялэр зы — музейм фэлажыагъэхэу, тарихъым инэклубгохэр цыфмэ алъагъэлэсых.

Музейхэм ялофышIэхэм я Дунэе мафэ пае тышбуфэгущыло! Шъопсэу, бэгъашIэ шъошъу!

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Къудай Марыет музейхэм я Дунэе мафэ зыфегъэхъазыры.

Дзыбэ Заремэ МэфэшIукъо Щангулэ Лъэпкъ музей илофышIэх.

НХХЭЕ Рэмзан,
«Адыг макьэм»
исобкор.

АГРОУНИВЕРСИТЕТЫМ ИЩЫТХЬУ ЩАРЕГЬАЛО

Бэгъушьэ Шумаф

Мыекъопэ мэкъумэщ техникумырэ Кубанскэ мэкъумэщ институтырэ диплом плыжьхэмкIэ кыу-хыгъэх.

1976-рэ ильэсым аспирантурэ кыуухыгъ, 1981-рэ ильэсым техническэ шIэныгъэхэмкIэ кандидатыцIэр, 2005-рэ ильэсым а шIэныгъэ дэдэхэмкIэ докторыцIэр пхыригъэкIыгъэх. Агроуниверситетым 1992-рэ ильэсым кыуыублагъэу ипрофессор.

Ренэу общественнэ IoфшIэнхэм ахэлэжъэзэ кырэ-кIо. Гурыт еджаплэм зычIэсыми, дзэ кыулыкъум зы-щIэми ротэми, батальонми якомсоргыгъ, институтым имехфак ипрофоргыгъ, студентхэм япрофком итхь-матэ игодзагъ.

Агроуниверситетым зыщылэжъэрэ ильэс 45-рэ фэди-зым щыцIэу лIэшIэгъу щанэм мехфакым идекан ипа-щэ игодзагъ. А уахътэм кыкIоцI научнэ IoфшIагъэхэу 200-м ехъу (ахэм ежъ имызакоу, нэмыкI авторхэр зычыгъусэхэри кхъахэфэ) кыдыгъэкIыгъ. Студентхэм шIэныгъэ куухэр ягъэгъотыгъэнхэм фэшI кызыфагъэфедэнэу тхылъи 7 ытхыгъ.

Ащ фэди зытхьур, непэ лъытэныгъэ-шъхьэкIэфэныгъэу кыуфашIырэр сыдэу щытми Шумафэ зыми кырытыгъэп, ошъогуми кыуфэфэхыгъэп. Ахэр ежъ кыулыжьыгъэх, илIы-гъэ, иадыгагъэ, ицIыфыгъэ кы-кIэкIуагъэх.

Бэгъушьэ Шумафэ щыIэны-гъэм игъогу кыи, гъогу шIа-гъо кыкIугъ. 1941-рэ ильэсым ижъоныгъокIэ мазэ и 13-м Ас-кьэлае кыушыхыгъ. Ятэу Ну-хьэ педучилищы кыуухыгъэу ублэпIэ классхэм ащыригъа-джэзэ кыуыгъ, идунай ыхъо-жыгъэшъ, Алахьым джэнэт кырет. Янэу Налхьан Очэпшы-кIэ Нэхъахэм ялхъу. Ари елъэ-кIыфэкIэ колхозым щылэжъагъ, зыфагъазэрэр щытхъу хэлъэу ыгъэцIэлагъ.

Зэшъхьэгъусэхэм лъыфгытф зэдагъотыгъ, адыгагъэр агъэла-плIэу зэдаплугъэх, дэгъоу рагъэ-джагъэх, IoфшIэныр шIу алъэ-гъоу агъэсагъэх. Анахьыжыр зигугъу кьэтшIырэ Шумаф арышъ, ащ нахь игъэкIотыгъэу етIанэ тыкытегушыIэшт. Ащ кыкIэлъыкIорэр Аслъан. Апэ Краснодар монтажнэ технику-мыр, етIанэ Ioф ышIэзэ, Кубан-скэ мэкъумэщ институтым псэолъэшIынымкIэ ифакультет кыуухыгъэхэу Инэм щэпсэу, щэ-лажъэ. Хъазрэт Воронеж дэт ле-сотехническэ институтыр кы-ухыгъ, ильэсыбэрэ Пэнэжы-кьое мээ хызмэтшIаплэм шы-лэжъагъ, джы ягъунэгъу селоу Краснэм щэпсэу, фермерэу Ioф ешIэ. Унэгъо лъачIэм кыина-гъэр, Нухьэ иджэныкьо машIо зымыгъэкIуасэрэр, янэ лъэхэ-сыр Налбый ары. Кубанскэ мэкъумэщ институтым изоофак кыуухыгъ, фермэм, етIанэ чэт-хъо фабрикэм бэрэ Ioф ащи-шIагъ. Нэужым АКЪУ-р кыу-хыжыи, Аскьэлэе гурыт еджа-плэм физрукъу шылэжъагъ, му-зей дэгъуи кыушыцIэуиухыгъ. ЗэшилIымы зы шыпхъу яI — Разыет Блэгъожьмэ яныс, Мы-екъуапэ щэпсэу, научнэ ушэтэкIо институтым Ioф щешIэ.

Джы Бэгъушьэ Шумафэ щы-Iэныгъэ гъогу кыкIугъэм кы-федгъэзэжыи. Аскьэлэе гурыт еджаплэр 1958-рэ ильэсым кы-

хэм анахьыжыгъэр ежырти, фэягъ янэ-ятэхэм IэпыIэгъу афэ-хъунэу. Арыти, Псыфабэм дэт мээ хызмэтшIаплэм 1962-рэ ильэсым итыгъэгъэзэ мазэ сле-сарэу IoфшIэныр щыригъэжъагъ. «ХребтовкIэ» заджэщтыгъэхэ псэуплэм дэжъ мэзыр шытезуп-кIырэ рабочехэм ахэтэу лажъэ-щтыгъэ, тракторэу, автомашинэу, нэмыкI техникэу Ioф зэрэ-шIэхэрэр ыгъэцIэжыщтыгъэх. Бэрэ пэмылгъэу хызмэтшIаплэм ипашэхэм адыгэ кIалэр зэрэхъ-пхьэр, зэрэчаныр алъэгъу, меха-никуу агъэнафэ. Ащи ищытхъу щарегъало, мэзым ичIыплэ зэфэ-шъхьафхэм Ioф ащызышIэрэ ма-шинэхэм ящыкIэгъэ запчастьхэр игъом анегъэсых, кутагъэхэр псынклэу зыпкь парегъэгъэу-жыых.

1963-рэ ильэсым ишэкIогъу мазэ нэс ащ Ioф шишIагъэу дзэм кыулыкъу кыушыхыиэу

Лабораторием сыщылэжъагъ, аспирантэу, кIэлэгъэджэ кы-зэрыкIоу, шъхьалэу сыщытыгъ. ЕтIанэ кандидат диссертациер зыпхырысэгъэкIым, доцентыцIэр кыуысфасыгъ. Ащ ильэс зау-кIэ кыкIэлъыкIуагъ профессо-рыцIэри. Ильэс 30 фэдизрэ, 2008-рэ ильэсым нэс, мехфакым идекан егъэджэн IoфхэмкIэ игуа-дзэу сыщытыгъ. Ахэм адакIоу курсовой Ioфтхьабзэу зетхьэ-рэр бэдэд. Институтым иприем-нэ комиссиехэм зытфэ-зыхэ са-хагъэлэжъагъ. Дипломникхэм Ioф адзэсшIэ, кандидат диссер-тациехэр пхырызыгъэкIыхэрэми IэпыIэгъоу тыряI. КIо, студент нэбгырэ 600-м ехъу (900-м нэ-сэу кыуыкIы) зыщеджэрэ мех-факым Ioф макIэ чIэлына? Джахэр зэкIэ тэры зыпшъэ дэ-кIырэр. ЩыIэныгъэр Ioф зэфэ-шъхьафьбэу зэхэлъ — псауны-гъэр, еджэныр, общежитиехэр,

зеухым, Мыекъуапэ мээ техни-кумэу дэтыгъэм (нэужым ар мэкъумэщ техникум ашIыжы-гъагъ) щеджагъ. Ар 1962-рэ ильэсым диплом плыжькIэ кы-зеухым, техникумым ипашэхэм Ленинград мээ академием агъэ-кIонэу рахъухъ, кIалэми кыдэ-гушыIэх, кырагъэзэгъы, ищы-кIэгъэ тхылъхэри кыфагъэхъа-зырхэшъ, кыратых. Ау чылэм кызыкIожькIэ, ятэ гъойщаеу кычIэкIышъ, а Ioфыр щыгъэ-зыягъэ мэхъу.

КIалэм уахътэр ыгъэхъауле-рэр, а ильэс дэдэм нахь къапэ-благъэу щыт Кубанскэ мэкъу-мэщ институтым имехфак щеджэнэу чIэхъэ. Ау ащи еджэныр рэхъатэу щылыгъэкIотэнэу хъу-рэп. Студентхэм ахэтэу мэзитIу горэм нахь институтым шымы-Iагъэу дзэ кыулыкъум ашэнэу тхылъ кыфагъэхъы.

— Сыхъазырэу, сызгъэкIотэ-хэрэ скъош-Iахылхэри, синыйб-джэгъухэри сигъусэхэу военко-матым шэкIогъу мазэм сызе-кIуалIэкIэ, — игукъэкIыжъхэм ташегъэгъуазэ Бэгъушьэ Шума-фэ, — «хъау, мыгъэ утщэштэп, кыхъашт ильэсым игъэмафэ утщэшт» кысаIо.

Еджэхэрэми ащымышъу, Ioфи ымышIэу Шумафэ щысынэу фэ-ягъэп. ЕтIани, унагъомкIэ кIалэ-

ащэ. Къалэу Грознэм кыулыкъур ильэсищэ кыушыхыгъ, танкым имеханик-водителэу шытыгъ. Ротэм, етIанэ батальоным яком-сомол организациехэм япэщагъ, щытхъушхо пылэу, партием щаштагъэу, лейтенант хъугъэу кьэкIожьыгъ.

1966-рэ ильэсым институтым чIэхъажыи, 1971-рэ ильэсым диплом плыжькIэ кыуухыгъ. А ильэсхэм Аскьэлае икIэлэ плугъэ дэгъоу зреджэрэм имызакоу, общественнэ IoфшIэнхэм чанэу ахэлэжъэщтыгъ. Ащ ишыхъат мехфакым ипрофоргэу, студент-хэм япрофком итхьаматэ игуа-дзэу зэрэщытыгъэр.

Корр.: Джы дэгъугъэ наукэм зыфэбгъэзэнэу зэрэхъугъэм тыщыбгъэ-гъозэгъагъэмэ.

Б.Ш.: Институтыр дэгъу дэдэу кызысэхухым, тимехфак идека-ныгъэу Евгений Кочкиным сы-ригъэблагъы, дэхэкIаерэ кыздэ-гушылагъ, тапэкIэ сигухэлъхэм къакIэупчIагъ. КыуысIуагъ аспи-рантурэм сычIахэмэ зэрэшIо-гъор, сэри ащ ишIуагъэ кызэ-ррэкIыжыщтыр. Джауштэу аспи-рантурэм сычIахыи, 1976-рэ ильэсым дэгъоу кыуыухыгъ. Ащ ыуж непэ сызыщылэжъэрэ мех-факым IoфшIэныр щызгъэжъагъ.

зыгъэпсэфыныр — ахэр бэ мэ-хъух. Арышъ, зэкIэми ацIэ кье-Ioгъуай.

Корр.: Сыд фэдэ темэхэ ыкIи сыдыгъуа кандидат ыкIи доктор диссертаци-ехэр зыпхырыбгъэкIы-гъэхэр?

Б.Ш.: Аспирантурэр кызысэ-ухым, ыпшгъэкIэ кызэрэщыс-Iуагъэу, кафедрэм Ioф шысшIэ-зэ, кандидат диссертациер зэрэ-пхырызгъэкIышт темэу «Энер-гооценка процесса обмолота ри-са молотильным аппаратом диф-ференциального типа» зыфиIo-рэр ары. КандидатыцIэр кызыз-гъэшыпкьэжыгъэр 1981-рэ ильэсыр ары.

Техническэ шIэныгъэхэмкIэ докторыцIэр сиIагъэп 1992-рэ ильэсым научнэ IoфшIагъэу си-Iэхэр кыдалгытэхэи, профессо-рыцIэр кызысфатгъэшъуашэм. Ауми, докторыцIэр кыдэхыгъэ-ным фэгъэхыгъэ IoфшIэнхэр зэпызгъэугъэхэп, бэрэ сыдэлэ-жъагъ. Ащ фэшI IoфшIэнэу сыз-пылгыри зэпызгъэугъэп, мехфа-кым идекан игуадзэу сызэрэщы-тызэ, сипшгъэрылхэри зырифэ-шъуашэу згъэцIэхъэзэ, студент-хэри езгъаджэхъэзэ, кыуыхъы-гъэ темэу «Анализ и синтез мо-лотильно-сепарирующих уст-

ЛЪЭПКЪ ЗЭФЫШТЫКІЭХЭР

зытегъэпсы-
хьагъэ шымылэу
кызырэрло-
штыгъэр. Дзэ
кыулыкъум щэ-
лэфэ адрэ кла-
лэхэм зэранахь
мыдэир кыгъэ-
нэфэнэу тыриу-
бытэгъагъ. Ары
зэрэхъугъэри —
чанэу кыулыкъу
зэрихьырэ дзэ
гъэзетым кы-
хаутыштыгъ, и
л э с и т ф ы м
кыкълоч частэу
зыдэщылэм кы-
клэу писъмэ 12
янэ-ятэхэм кьа-
фагъэхьыгъ,
кыулыкъур ча-
нэу зэрихьырэ,
кызырэрлохъу-
хэм анапэ зэрэ-
тыримыхьырэ,
хэгъэгум икыу-
хьумэкълэ шьып-

кьафшыгъагъ, яхэбзэ-зекълэу-
клэхэм ягугъу дахэкълэ ышлы-
штыгъ.

Игъашлэ зэрэщытэу хэгъэ-
гум икыуэхьумэн фэзыгъэлэ-
жъагъэм адыгэ лъэпкъ цыкълур
Хэгъэгум зэошхом псэемыблэ-
жъэу зэрэхэлэжъагъэр ышлэ-
штыгъ, кылоштыгъ нэбгырэ
700-м ехъоу икыуаджэ дэкълыхи
заом лухъэгъагъэхэм ащыщэу
нэбгырэ 12 (ежыри зэрэхэтэу)
СССР-м и Лыхъужь зэрэхъу-
гъэхэр. Зэо ужым Сталиным
иунашбоклэ селло Багдакент шьы-
псэухэрэм мэкъу-мэщымклэ хьа-
кыулахьыр амытынэу ышлыгъагъ,
М. Горбачевыр Президентэу
кытехьэфэкълэ а унашъор агъэ-
цэклагъ.

Армаис кьелуатэ:

— Илээс 50 хъугъэ адыгэхэм
агъэжъэрэ хьалыгъу зысхьырэ.
лофшланлэ кысатыгъ, ячлыгу унэ
тырысагъэшыхьагъ, машинэ
сщэфыгъэ, сищыклагъэр зэкълэ
си. Джи кьэнэжырэ закъор гу-
псэфэу сыпсэуныр ары. Ар зы-

Зэгурьлохэрэр —
зэкъошых

Армаис илофшлэпэ цыкълу ты-
зылэхьэм, ермэл хъулыгъагъэ
цокъэшлыным, нэмыкъл хьап-
щыпхэм ядын зэрэфэцагъэхэм
тыригъэгупшысагъ. Зыныбжэ
хэкълотэгъэ лъыр нэгущлоу кыт-
пэгъоклыгъ, тищыклагъэм кы-
клэупчлагъ. Армаис ыныбжэ шлэ-
хэу илээс 80-м нэсышт, ащ емы-
лытыгъэу, мафэ кьэс имастер-
ской цыкълу кьэкълэ, цыфхэм фэ-
ло-фэшлэ зэфэщыгъагъэр афэ-
гъэцэклагъ.

Илофшлэпэ чыплэ ышыхьагъы-
клэ СССР-м тлогъогогъо и Лы-
хъужьэу, маршалэу И. Х. Багра-
мян ипортрет пылгъагъ. Зэрилэ-
пкъэгъум пае ар зэрымгъэгъуа-
щэрэ хуупхьагъэу фэтлэгъугъ.
Нэужым ежъ кызырэрэфило-
гъэмклэ, нэбгыритлур зэлэпкъэ-
гъу кьодыхэлп, селло Багдакент
(Азербайджан ССР) кысхьыгъу-
гъэх, бэрэ зэлукъэнхэу хъугъэ, Ар-
маис игъашлэ маршалым чыплэ
гъэнэфагъэ щыбытыгъэу щыт.

Армаис Тарханий Адыгеим
зыщыпсэурэр мыгъэ илээс 50
мэхъу. Ащ фэгъэхьыгъэу кьелуатэ:

— Сыныбжыклагъ, Адыгэ
хэкур зэрэщылэр сымышлэщы-
гъэнкълэ хъун. Ау маршалым
«Сынок, я тебэ во вторую Швей-
царию отправлю», — кызысе-
лом, зигугъу кысфшыштыгъэ кьэ-
ралыгъуитлур язи слэгъугъэу
щымытыгъэми, сезэгъыгъагъ.
Сицыхьэ телыгъэ лъы лъышхом
мыхъун кысщыгъэшлы зэрэшло-
мынгъом. Джарэуштыгъэ Москва
дэт художественнэ училищэу Аб-
рамцевым ыплэ зыхьырэ кьэсы-
ухи, кьалэу Ставрополь иофшлэ
сагъэклонэу ситхылыгъэр агъэхьа-
зырыгъахъэхэу, И. Баграмян ихьа-
тырклэ Мыекъуапэ сыкьэкълэ-
гъагъ. Училищым сычлэхьан зэ-
хъуми, Адыгеим сыкьэкълэ зэхъу-
ми, Баграмян кысйологъэгъэ гу-
щылэхэр зы мафи сщыгъупшы-
агъэхэп: «Уздэгъагъэрэм цыфы
фэдэу шызекълэу, сынапэ темых,
сыкьэмыгъэуыкълэжъ».

Бэ ащ еджагло ыгъаглошты-
гъэр, иофшлэ лъаплэр Адыгеим
кызырэрлохъу, ашым фэдэу пэгъо-
кыгъагъэх, тичлыопс идэхэгъэрэ
икъэбзагъэрэ рагъэлэгъугъагъ,
джащ кысщегъэжыгъэу И. Багра-
мян «Швейцариеклэ» Адыгеим
кьеджэщыгъ. Адыгэхэр ныб-
джэгъушлэ фэхъугъагъэх, япы-
тагъэрэ ацлыфыгъэрэ осэшхо

кыу зэрэщытыр ахэм кьаратхэ-
штыгъ.

1961-рэ илээсыр ары Армаис
апэу Мыекъуапэ кызырэрлохъу-
гъэр. Нэужым ащ кышышлагъ,
унагъо щышлагъ, сабыхьэр кы-
щыфэхъугъэх. Ежъ изакъоп,
лъэпкъ зэфэщыгъагъэм кьахэ-
кыгъэ цыфхэр адыгэхэм зэрэ-
хэзагъэхэрэ, хэти ыгу зэрэхамы-
гъэкырэ, алъэкыштымклэ лэпы-
лэгъу зэрэфэхъухэрэ инэрылэ-
гъыгъ. Ащ кыхэкълэу ежыри цыф-
хэм, Адыгэ хэкуми алъэкы-
штыр афышлагъ, илэшлагъэхэр
кьалэм кьыдэнагъэх.

Цыфыбэ инэлъуас, ишэзогъу.
Шу кыфэзышлагъэхэр щыгъу-
пшэхэрэп, зэрэфэхъуашэу дэгъоу
афыштыгъ. Игуапэу ягугъу
кьэшлы Адыгэ хэкум иапэрэ сек-
ретарыгъэу Бэрэдж Нухъэ, хэку
исполкомым итхаматэ игодза-
гъэу Хьагъур Анзур. Ахэр ары
маршалэу И. Баграмян кызыр-
теуи, клэлэ ныбжыкълэр Мые-
къуапэ кызырэрлохъу, аналэ
тырагъэтынэу кызырэрлохъу-
гъэр кызырэрлохъуагъэхэр. Илэлуи
фагъэцэклагъ.

Адыгэхэр зыфэдэхэр И. Багра-
мян дэгъоу ышлагъэу щытыгъ.
Хэгъэгум зэошхом ззучужьым ыж
пшэрылэ гъэнэфагъэ илэу ар
Кавказым кьагъэклогъагъ. Военнэ
базэхэу кыушыхьэхэм ащылагъэ-
хэм лашэхэр зычлэхьэр ахэты-
гъэх. Заор учужыгъагъэми, ты-
зымыклэс кьэралыгъохэр щыла-
гъэх, ахэм яразведчикхэм дэгъоу
иоф ашлэщыгъ. Гукъаоми, ахэм
тицлыфхэр агуахъэхэу, кьэралы-
гъо кьэбар шгъэфхэр алэклагъахъэ-
хэу хуштыгъ.

Военнэ базэхэр агъэкошын-
хэм, кызырэрлохъуыгъэхэр чыплэ
кьафагъотыным маршалыр ыж
итыгъ. Ежыр ащыгъум СССР-м
зыкьэухъумэжыгъэнымклэ ими-
нистрэ игодзагъ, нэужым Ген-
штабом ивоеннэ Академие ина-
чальныкыгъ, СССР-м и Улэшыгъэ
Къуачлэхэм япэшлагъ.

Бэрэдж Нухъэрэ Хьагъур Ан-
зуррэ хьэкълэ лъаплэр Адыгеим
кызырэрлохъу, ашым фэдэу пэгъо-
кыгъагъэх, тичлыопс идэхэгъэрэ
икъэбзагъэрэ рагъэлэгъугъагъ,
джащ кысщегъэжыгъэу И. Багра-
мян «Швейцариеклэ» Адыгеим
кьеджэщыгъ. Адыгэхэр ныб-
джэгъушлэ фэхъугъагъэх, япы-
тагъэрэ ацлыфыгъэрэ осэшхо

мыуасэ шылэп. Адыгэхэм цы-
фыгъэкълэ, хьалэлныгъэкълэ уакълэ-
хьащтэп. Сэ ащыш сыхъугъ, си-
лэплэх, зэгъэгъэшнэхэ шылэп.
Лъэпкъ зэфыштыкълэхэр СССР-р
зызбгырэзыжым ыж кьелыхы-
гъэхэми, Адыгэ Республикэм
лъэпкъ зэфэщыгъагъэр зэгурь-
лохэу щэпсэх. Зэкълэ зылэ илыр
цыф кызырэрлохэр ары, тэ ти-
зэфыштыкълэ ары политикэ псэу-
ми акупкырэ.

Къэлогъэн фае Армаис илээс
50-м адыгэмэ кьагъэжъэрэ хьа-
лыгъур ышхы кьодысэ зэрэщы-
мысыгъэр. Адыгэхэр Урысыем
зэрэшлужыгъэхэм фэгъэхьыгъэ
саугъэтэу Мыекъуапэ, Зэкъош-
ныгъэм игупчэ итыр ылитлукълэ
зышлыгъэр Армаис Тарханий.
Афганистан заом ыж ащ хэкълэ-
дэгъэ клэлэхэм ясаугъэтхэр мы-
жом хэзыупкыгъэхэр Армаис.
Ащ нэмыкълэу, нэбгыришлэ пчба-
гъэхэм ялахьылхэу зидунай зы-
хьожыгъэхэм якъэхэм атыра-
гъэуцогъэ саугъэтхэр афышлыгъэх.
Ежым кьафитиуагъ аужырэ саугъ-
этэу кьалэм щышлыгъэр Чэчэн
заом хэкълэдэгъэ я 131-рэ Мые-
къопэ дивизион иллыбланэхэм
зэрафэгъэхьыгъэр.

— Саугъэтэу шлыныр кьин, —
елэ Армаис. — Сэри сыклэлэ-
жыгъэп ащыгъум, ау Президен-
тэу Джарымэ Аслъанрэ Премьер-
министрэу Тхьаркьохэу Мухьар-
бийрэ кызырэрлохъу, сагъэу-
кытэгъагъ. Сшлагъэмклэ сыклэ-
гъожырэп. Адыгэлл шьыпкъэу
нэлъуас сьэфэхъугъэхэр сэгъэ-
лэплэх. Ахэр лъэпкъым ынапэх.

Армаис иофшлэныр зы мафи
ыгъэтлылыгъэп. Такьикыипшлэ
теклырэп зыгорэ имастерской
кычлэмыхъэу. Зэкълэ мэгъуа-
жох, ялофхэр псынклэу зэшлуа-
хыхэ ашлонгъу.

Мыгузэжъорэ закъор Армаис.
Зэрасагъэу илоф кыгъахъэзэ егъэ-
цэкълэ. Мастерскоим кычлэлы-
дэхэрэм амышлэ горэ ежъ ешлэу
кыпшлуигъэшлэу, щхьыпэр ылу-
пэ теклырэп.

Зым ишэтыр, ибгырыпх, адрэм
иалымэкъ афэгъэцэкълэжыых.
Унэм итысхьажыныу ылорэп.
Фэлэклэпэр ышлэу, зымы ыгу
хымыгъэкълэу, ихьалыгъу уаси
кытлэжыжъэу флотым иветера-
нэу, старшэ мичманэу Армаис
Тарханий дунаим тет. Мыекъуа-
пэ щэпсэу, Адыгеир иятлонэрэ
хэгъэгъу.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.

Сурэтым итыр: **Тарханий Ар-
маис** (теклоныгъэм и Мафэ ты-
рахыгъ).

ройств рисоуборочных комбай-
нов» зыфилохэрэм иоф дэсшлагъ
ыкълэ 2005-рэ илээсым диссер-
тациер пхырызгъэкълэ, шлэны-
гъэлэжъэхэм ясовет изэхэсы-
гъо (Урысыем ичылпэ зэфэ-
шхьафхэм кьарыкыгъэ шлэ-
ныгъэлэжышхохэри хэлэжъа-
гъэх) зэкълэми зыдырагъаштэу
техническэ шлэныгъэхэмклэ
докторыцлэр кысщысфасуыгъ.

**Корр.: Непэ уилофшлэ-
гъу мафэ зыфэдэр, ар
зыщегъагъэжъэрэ, зы-
щыуухьырэ кьыталу.**

Б.Ш.: Тимехфак идоцентхэм,
профессорхэм университетым
ифакультет зэфэщыгъафхэм сту-
дентхэр ащырагъэджагъэх. Сэ
джырэ нэс зыщезгъаджэщты-
гъэхэр тимехфак закъу ары.
Джи псэолэшлынымклэ фа-
культетри кысхьагъэхъагъ. Пчэ-
дыжым, шэны зэрэсфэхъугъэу,
институтым сыкьэкълэ, мэфэ ре-
ным лекциехэм ташлэ, студент-
хэм иоф адэтэшлэ, мээзах хъу-
гъэу тэдэжъ техьажы. Нахы-
бэрэмклэ гъэпсэфыгъо уахъти
кысхьагъэрэп.

Олимпиадэхэм, научнэ кон-
ференциехэм тахэлажэ, форум
зэфэщыгъафхэм, лабораторнэ,
практическэ занятиехэм, курсо-
вой иофшлэанхэм, дипломник-
хэм, заочникхэм охътабэ ате-
кълуадэ. Илээсым кыкълочлэ кьэ-
лэ зэфэщыгъафхэм студентхэм
янауачнэ зэнэкъокъухэу ащызэ-
хэцхэрэм бэрэ тахэлажэ. Мы
илээсэу тызыхътым имэшич тло-
гъогогъо олимпиадэхэм сахэ-
лэжъагъ. Москва УФ-м и ВУЗ-
хэм язэнэкъокъоу щылагъэм
апэрэ чыплэр тистудентэу сщэ-
гъагъэхэм щаубытыгъ. Джи бэ-
мышлэу Новочеркасскэ тыкы-
кыжыгъ. Мэкъу-мэщым и
ВУЗ-хэу ЮФО-м итхэм яолим-
иадэу мыщ щырагъэжыгъэм
апэрэ чыплэр кысщытхыгъ.
Дипломхэр, сертификатхэр
кытфагъэшшоагъэх. Джащ
фэдэу гъэрэкълэ олимпиадэхэу
Екатеринбург, Москва, Санкт-
Петербург, Казань ащылагъэхэми
тахэлэжъагъ, хагъэунэфыкырэ
чыплэхэр кьащытфагъэшшо-
шагъэх.

Научнэ-практическэ конфе-
ренциехэу Москва, Челябинскэ,
Санкт-Петербург, нэмыкълэхэми
ащызэхэцхэрэми сэ сшхьэ-
клэ сарагъэблагъэ, докладхэри
кьащысэшых. Зыфаслорэр ком-
байнаклэхэм якъэшлыны фэгъэ-
хыгъэ конференциехэу ахэм
ащызэхэцхэрэ ары. Сызкы-
рагъэблагъэрэ кандидатыцлэри
докторыцлэри зэрэпхырызгъэ-
кыгъэхэу иофшлэанхэр комбай-
нэхэм афэгъэхьыгъэхэщ ары.

Бэгъушъэ Шумафэ илээс
40-м кьэхъугъэу Кубанскэ агро-
университетым зыщылажъэрэм
иофшлагъэу илэхэм зэкълэми ацлэ
кьелогъуай. Ауми, научнэ иоф-
шлэгъэ зэфэщыгъафхэу кьыди-
гъэкыгъэхэу (ежъ имызакъоу,
нэмыкълэ авторхэр зыщыгъусэхэ-
ри кысхьафэх) илэхэм япчбагъэ
200-м зэрэшлоклэпэрэи кьэлэ-
гъэн фае. Ащ изакъоп, мехфа-
кым шеджэрэ студентхэм шлэ-
ныгъэ куухэр ягъэгъотыгъэн-
хэм, лэпылэгъу афэхъугъэным
фэшл тхылы 7 кьыдыгъэкыгъ.
Ахэм ащышых «Практикум по
эксплуатации тракторного пар-
ка», «Мотовило для уборки по-
леглых хлебов, теоретические
исследования, проблемы при-
менения, испытания» зыфило-
хэрэп, нэмыкълэхэри.

**Корр.: СССР-р зыщэлэ-
ми, джи Урысые Фе-
дерациеми якълэхэм
адэт ВУЗ-хэр студент-**

**хэм кьаухыхэ зыхъукълэ,
ахэм клэух ушэтынхэр
зэрэщызэхэцхэрэм лы-
плэрэ кьэралыгъо ко-
миссием итхаматэу
уагъэнафэзэ бэмэ
уащылагъ.**

Б.Ш.: Ахэм зэкълэми ягугъу
кьэтымышлыштыми, ащышхэм
ацлэ кьеслон. Чэчэным, Уссу-
рийскэ, Иркутскэ, Пермь, Свер-
дловскэ, Махачкала, Налшык,
Орджоникидзе, нэмыкълэхэми са-
щылагъ. Ахэм тлорытлом ехьурэ
сыздэкълуагъэхэри ахэтых. Джи
мыгъэ Ингушетием — Магас
сыщылэшт, уфасэмэ, уздэсцэн.

Бэгъушъэ Шумафэ Урысые
Федерацием ишлэныгъэлэжы-
шхохэм ащыш. Щыгъэныгъэм
игъогу шлагъуи кыкълугъ. Ныб-
джэгъуби Урысыем ичылплабэ-
хэм ашырил.

Ахэри щыгъупшэхэрэп, гуфэ-
бэныгъэ хэлэу ягугъу кьэшлы.
Апэу кызырэрлохъагъэрэп Ку-
банскэ агроуниверситетым
илээсыбэрэ иректорыгъэу, джи
ипрезидент гъэшлуагъэу Иван
Трубилиныр, ащ ипроректоры-
гъэхэу, Краснодар икьэлэ Думэ
итхамэтэгъэу Николай Кот-
ляровыр, Григорий Гикалэ ка-
федрэ зэфэщыгъафхэм япащэ-
хэу Юрий Елкиныр, Виктор
Болдинскэр арых. Щыгъупшэ-
хэрэп ригъэджагъэхэу, Шьачэ
имэрэу Анатолий Пахомовыр,
Пермь агроуниверситетым ирек-
торэу Юрий Щербакъовыр, Мо-
сква дэт ВИМ-м иотдел ипащэу
Эдуард Жалиныр, агроунивер-
ситетым кысщыдэлэжъэхэрэ тилэ-
пкъэкъугъэхэу, профессорхэу
Нэпшлэкъуй Тэмарэ, Хьагъур
Айтэч, Гышч Руслъан, Аскъэ-
лэе еджаплэр кызыеухым ащ
идиректорыгъэу, профессорэу
Блэгъожэ Зулъаринэ, кьуа-
джэмклэ игъунэгъугъэу, шлэны-
гъэлэжъэу Тхьаркьохэу Юныс,
дзэм кыулыкъу щыхы зэхъум
икомандирыгъэу, непэ ныбджэ-
гъушлэ фэхъужыгъэхэу журна-
листэу Сиджыхь Хьазрэтбий,
нэмыкълэбэхэу кыпчыгъэхэри.

Бэгъушъэ Шумафэ илофшлагъ-
эхэм яфэшшошэ уаси кьафа-
шыгъ. СССР-штыгъэм, УФ-м
гъэсэныгъэмклэ яминистерст-
вэхэм илээс зэфэщыгъафхэм
ящытхэу тхылыгъэр мызэу-мы-
тлоу кьыфагъэшшоагъэх. Ме-
дальхэу «Ветеран труда», «20
лет Победы над Германией» зы-
филохэрэп илэх. «Адыгэ Респу-
бликэм шлэныгъэхэмклэ изаслу-
женнэ иофшлэшху» зыфилохэрэ
щытхъуцлэри кьыфагъэшшо-
шагъ.

Ишхьэхъгъэу Юлэ чылэм-
клэ Хьэлэжъуасэ щыш, Лыха-
сэмэ япхъу. Илээс пчбагъэ хъу-
гъэу Кубанскэ агроуниверси-
тетым ибухгалтерие ищытхэу
аригъалошэ щэлажэ. Адыгэгъэ
дахэ зыхэлэ цыфышлу. Гъо-
мылапхэр зылэкълэбэгъухьэрэ
бзылфыгъэхэм ащыш. Джащ
фэдэу агъэсагъ, аплугъ япшъа-
шъэу Римми. Мы лэхъаным ар
агроуниверситетым учытмклэ
ыкълэи финансхэмклэ ифакультет
ия 2-рэ курс шеджэ. Луш, чан,
гулыгъэ дэгъу ил.

Бэгъушъэ Шумафэ илээс
70-рэ зэрэхъугъэр мы илээсым
ижьоныгъокълэ мазэ и 13-м ха-
гъэунэфыкыгъ. Ащ фэшл тэри
тыфэлъало псауныгъэ пытэ илэ-
нэу, илофшлэанклэ щытхъоу фа-
лорэм хигъэхъонэу, иунагъо,
ыкьош-лахьылхэм, иныбджэ-
гъухэм адэтхэжынынэу, шлоу,
дэгъоу, дахэу шылэр кьыдэхъоу
псэунэу, ныбжыкълэгур ренэу
илэнэу.

Сурэтым итхэр: **Бэгъушъэ
Шумафэ, ащ иунагъу.**

ХЭТИ АЩЫГЪУПШАГЪЭП, СЫДИ АЩЫГЪУПШАГЪЭП

Зэо мэхъаджэу блэкыгъэр кызе-жыгъагъэм ильэс 66-рэ тешлагъ. Ащ имэшло стыр агъэкласагъ, ау тэ кыкыра гупшысэ кыинхэр, нэм кыкыла-уцожьхэу ренэу тызымыгъэгупсэфыр-рэ сурэтхэр? Ахэр ипкыин плэкыинэу шытхэп, кыбдеклоклых, ахэм альпасэр цыф шүлгэгъур ары. Ихылы-лышчы зэхашлэ зилэхэм, лъэккыым шыщ цыф тэрэзым изеклоклагъэр, ишыклагъэр, игъэхъагъэхэр, фэлъэкыгъэр, фэмылэкыгъэр ащыгъупшэрэп сьд фэдиз уахъ-тэ тешлагъэми, а цыфым игугъу бэрэ ашыжы.

Ащ фэдэу пцэжые кыупшъхэу дгъэ-унэшкыун тымылэккыу заом кыздикыгъэ кыныгъошхор зыщэчыгъэ тынэш клалэ тилагъ. Ежъ Хызыр зышымылэккыым ильэс 30 Іәпэ-цыпэ тешлэ-жыгъ, ау игупсэхэм, илахылыхэм тызэу-клагъэу ащ игугъу тымышлэу, ицыфышлугъэ тыгу кэмыкыжыгъэу, зэфэтымы-логъэжыу кыыхэккырэп.

Алэкъэе Хызыр Ибрахымэ ыкьор

щеклум, «урысыбзэ пшлэрэп, утштэ-штэп», — кырылуи кычынгэккыжы-гъагъ. Ыпшгъэ кышылозыгъэу, нэпсыр ынэмэ кыачъагъэу еджэплэ шагум кы-дэккыжыгъэу ллэу кылуыклагъэр (ар бжъэ-дыгъугъ, еджаплэм изавхозыгъ) кыеуп-чыгъ:

— Сыда, сиклал, узфэгъырэр?

— «Урысыбзэ пшлэрэп», алошъ, са-штэрэп, — рилуагъ.

Хызыр директорым дэжъ члшэжыи, «мыр еджэнэу, урысыбзэри зэригъэшлэ-нэу ары кызыклэккыуагъэр», — ылуи фэ-гушылагъ, кыфэгумэккыгъ.

А лым ышлэ кэтшлэжыерэп, ау а цы-фым фэбагъэу кыпыкыгъэр ренэу ты-гу илъ. Алахыым, тыдэрэ дунай шыфэми, шлу кыфишлэжынкыи тыфэлъало. Хы-зыр еджаплэм аштагъ, бэ темышлэу тех-никумыр Мыекыуапэ кыахыжыгъ, джы ащ клэзэ щеджэщтыгъэ. Еджэным зыгу факлоштыгъэ адыгэ клэлаклэхэр мыщ цызэлуыкыгъагъэ. Хызыр Андыхъос Хъусен нэлуасэ фэхъу, зэрэгъэныбджэ-

ыльэккы зэхъум, увольнение кыраты-гъагъ. Урамым кырыкылозэ тетхагъэр ыльэгъугъ: «Магазин Р. Нагоева» ылоу французыбзэккыи, урысыбзэккыи. Хызыр ышлэщтыгъэ тынэшпыхъу Щашэ ишъхъэ-гъусагъэу Нэгъой Рэмэзанэ граждан заом ильэхъан, хэбзаклэм 1917-рэ ильэсхэм, кыздикыгъэ гумэккыгъоохэм кыахэккыу тикъэралыгъо зэрикыжыгъагъэр. «Ары-щтын мыр», — ылуи тучаным члэхъагъ. Лым зыкырыгъэшлагъ, «Алэкъэе Ибра-хымэ сырыкыу, ишъхъэгъусэгъэ Щашэ сэ сшыпхъу», — рилуагъ.

Рэмэзанэ кышыгышлукыгъ, фэлъэ-кыинэу зи кынгенагъэп, «узыфае шылэмэ, кысау», — кырылуагъ. Ау гъэры хъу-гъэу сымэдэжыым члэмыгъэр сьд фэ-еныгъа? Ащ ыуж Англиям шылэ гъэр-хэм ахэтэу, советскэ посолыр Урысыем кыэккыжы зышлэигохэр кырышчы-жыинэу кызэккыом, «нэмыщым тимыу-кыгъэу, тэ тыхэгъэгоу тызыпугъэм тиккы-нэп», — ылуи Хызыр кыэккыжыгъ, ау цыфыбэ хэбзэ пхъашэм шыщыни, кы-кыжышыгъэп.

Узытешыныхъан мы Іофым хэлъыгъ: кыздэккыжыгъэхэм Іаеу кыащыпгъо-кыгъэх, «зырышлукыжыинэу зы щэ кызклэшшумыгъэнэгъагъэр?» — алоуи кыафчычлэуагъэщтыгъэх.

Алэкъэе Хызыр Іоф судым ылуагъ, ильэси 10 тыралхыи, шахтым члагъэ-зыхъагъ. Мэшлокум имашинистэу ра-гъэдэжыгъ, мэшлокугъогу мастерэу Іоф ышлэуи кыыхэккыгъ. Мы лэхъа-ным шъхъэгъусэ фэхъушт Кате нэлуасэ фэхъу, кыуаджэм писъмэхэри кыгътхы хъугъэ. Ежымы послыккэхэр фагъэ-хыых. Нэужым, Хабаровскэ краим Хы-зыр агъакло, ар псэуплэ фэхъу, ау ила-хылыхэр, ичылэжъ ренэу ыгу илыгъэх. Ибын-унагъуи — Нинэ, Тэмарэ, Валерэ, ишъхъэгъусэу Кати кыгъухэу Улапэ кы-эккыжыгъ. Іофшлэклэм тегъэпсыхъэгъагъ, тигъунэгъу «Пенькозаводым» — «Луб-завод» зыфалощтыгъэм мэккыжыи, ащ кладовщик бэрэ Іоф шлэлагъ. Хы-зыр цыфышлугъ, дахэ зэримылуагъэ кыыхэккыгъэп, гушылэ Іае ныбжыи ыжэ кыдэккыгъэу зэхыхыгъэп, арын фае ишъхъэгъусэу Кате члым агъун аломи дэклонэу зыклэхъагырыгъэр.

Улэгъэжыи, узи кыфырагъашлэу Алэ-кыаер сымэджэ хылыгъэ хъугъэ. Шэуджэн район сымэдэжыым члэфэ. Хызыр врачхэм аналэ лъэшэу мыщ кыгыте-тыгъ, ау зэо улагъэхэм, гум телъ тыркыо инхэм Іоф кыагъэхылыгъэщтыгъэ.

Хызыр 1985-рэ ильэсым, мэкуогъу мазэм, ыпсэ хэккыгъ. Сымэдэжыым члэ-лыфэ зэо гъогу кыинэу ыкыгъэр зха-шлэу, хэти шъхъэклафэ хэлъэу, фэлъэ-кыкырэмкыи кыогъанэ имылэу кыпылы-гъэх. Ау хъадэгъур зтелэгъэжыгъагъ.

Хызыр янэ-ятэмэ альэгъужыгъ, ахэр ыгъэрэжыгъэх. Шыкур тэло ежъ Хы-зыри ышъхъэ псаоу кыыхыжыи, зэо ма-шломи кыелыжыгъэу икыуаджэ кызэ-ригъэзжыгъагъэмкыи, адыгэ кыахалгъэм, янэ-ятэмэ адэжъ зэрагъэтллыжыгъагъ. Ибынхэр псаух, унэгъо дахэ хъугъэхэу Урысыем щэпсэх.

Алэкъэе Хызыр ышнахыкыгъэу Адам унагъо илэу чылэм дэс, ишъэуиплэ адыгэ унэгъо шыпкыгъэхэу мэпсэх. Хызыр иунагъо адыгэ дэдэу хъун ымылэккы-гъэми, (ишъхъэгъусэу урысыгъ), адыгэ-мэ зэралоу, цыфы хъугъэхэш, шыкур. Хызыр икылаклэхэр цыф дахэк, Іуыхы, псэуклэ дэгъу ял. Тлэгъухэмэ, тащэгъу-шлукыи, ежъхэмэ тыряджагъо. Ау зэо мэхъаджэм итыркыохэр, насыпынча-гъэу кыздикыгъэхэр зы ллэшлэгъо за-охэрэр. Лъэккыими, чылэми, хэгъэгуми члэнэгъэшхохэр афэхъух. Хызыр ышэ-чыгъэр, игыбоу кыин мыпсынклэ, тэ, ила-хылыхэмкыи, гукъэошхоу шылт. Ау ина-сыпынчагъэккыи ащ фэдэ гъогу тетынэу хъугъэми, ишыфыгъэ инклэ, ежъ имыла-жыгъэу ышэчыгъэмкыи цыхъэ фэшлэныр, лыгъэныгъэ фыуилэныр епэсыгъ псаумэ анахъ псаоу кыгытэхъу. Хызыр тэ сы-дигъуи кыгытхэ, тшыгъупшэрэп. Тхъэм ащ фэдэ зауи, нэмыкы Іэагыи тащиухъумэн.

ПШЫКЪЭНЭ Май.

Улап.

ХЫЗЫР ИГЪОГУ МЫШСЫНКИ

1918-рэ ильэсым ятлонэрэ бынэу уна-гъом кыихъухъэгъагъ. Шыпхъуишчырэ зы шырэ илагъ. Джы псаоу шылэхэр ыш-нахыкыгъэу Адамрэ ышыпхъу нахыкыгъэу Марзиетрэ (Куклэ рало).

Хызыр ятэу Ибрахымэ Аклэжымэ япхъу Аминэт идэхэгъэ пае кыашлуи-щэгъагъэу кыалотэжыи «пшгъэшъэ ибэ» алозэ.

Ным ехылылагъэми кыашлэ, нэбгыри-тлум бынэу кыафэхъугъэхэр гохъхэу, пкыыншол дахэ ялэу, ишыгъэхэу, нэ-кыолэнхэу, шъхъащышхо ателъэу шыты-гъэх.

Зигугъу кыэсшырэ унагъор сянэш унагъу, сянэшпыхъу Щашэ игъунэгъоу псэуштыгъэх, ащ кыыхэккыу унэгъуи-тлуми сицлыкыгъом бэрэ сачылэщтыгъ. Илэс гъуй-сыйхэм тэтэжъ Ибрахи-мэдхэм ямэркыи чыгышхо джэмэхъат клэлэцлыкыгъом тыхишчыжыщтыгъэ. Тя-нэшпыхъур дэн-бзэным пылгыгъ, сэри-сыкырыпшыщтыгъ, зыгорэхэм сафи-гъасщтыгъ, бэ кысфилуагъэщтыгъэри. Унэ зэлухыгъэу илэм, ащыгъум зэрашы-щтыгъэу, рамэхэм адэтхэу картхэр дэп-кыым пылэгъагъэх. Ахэм агузэгъу порт-рет дахэ итыгъ. Щашэ кысфилотагъ ар тэтэжъ Ибрахымэ ыкыо Хызырэу зэ-рэщтыгъ, ау заом зэрэккыуагъэу икыэбар гори зэрамышлэрэр, зэрэгумэккыхэрэр кыыхэщыщтыгъэ ыкыи гугъэ тлэккы кы-зытырэр кысфилотэгъагъ.

— 1942-рэ ильэсым шышъхъэлу ма-зэм нэмыщхэр Улапэ кызыдэхъэхэм, мы сиунэ зэлухыгъэ нэмыщ комендан-тыр кырагъэтлсыхъэгъагъ. Ар портре-тым зеплтым, кысэупчыгъ: «Мыр хэ-та, тэ шыла джы?»

— Мыр сэ сшы, — слуагъэ, — за-ом шыл, ау икыэбар тшлэрэпышъ, тэгум-эккыи.

— Ар псаоу нэмыщмэ алэккыфагъэмэ идэхэгъэ пае аукыштыгъ, — кысфилотэгъагъ.

Ащ сянэшпыхъум гугъэ ригъэшлэщты-гъэ. Унагъор гумэккыи мыухыжыым хэтыгъ, ны-тыхэм бэ аклэхэккыштыгъэр, Хызыр ышыпхъу нахыкыгъэ цыкылоу ильэс 13 — 14-м итыгъэ Кукли а гумэккыи зэхышлэ-гъэу пкыыхъаплэхэр ренэу ыльэгъушты-гъэх.

Непэ ильэс 84-р джы кызэзынэккыи Куклэ а зэккыи шымыгъупшагъэу кыс-фелотэжыи. Пкыыхъаплэ ельэгъу: «Кыолэ-бзыгъур быбатэу пчэлэупэм кыылобанэх, ащ зы кыахэккышъ, унэ карнизым дэжъ ыпкыи зыгорэ кычыгъэганэ, ежъ Іоуыбы-

кыжыи. Сеплэаглозэ унэ кыбымкыи с-реклоклыгъ. Ащ чыгытлэу дэтыгъ хъэр-нэ тычешлэу, чыгым сызэдэплэыеккыи, хром лъэшгъэ кыыхъэ шырыкыуитлу пы-лэагъэу сэлъэгъу. Сыдэпшыешъ кыпэ-сэхы, зы шырыкыуи моу сантиметри 10 фэдизэу зэккычыгъэ илэу сэлъэгъу. Ащ ыуж клэккыи псымэ кыэккыуагъ. «Сыпсау, сызынчъ, слэако кыаулагъагъ, сыкыэ-кыжыи, тызэрлэгъужыи», — кыгътхы-щтыгъ Хызыр.

Заом клэхуэу фэхъуштыр амышлэу цыфхэр гумэккыштыгъэх, джыри Кук-лэ пкыыхъаплэ ельэгъу: чылэгъунэм Іутэу, уашъор зэлухыгъэ дахэу, зэккыи ошъогур аубытэу, Сталиныр агузэгъу итэу маршал-хэр кыгытхэу, анэгухэм гушлуагъор кы-клэхъу.

Мы шылаклэр боу гъэшлэгъоным, нэ-рылэгъури гурышэри зэхэт. Цыф цы-кыи шлэныгъабэ Тхъэм кырытыгъ, шлоигъом телэбэн, лыкылэхъан ыльэккы-нэу. Джащ фэдэ шлошлэхэр сзыгъэшлэ-гъэри кыэслон.

Тэтэжъ Ибрахымэ кыоджэ ефэнды-щтыгъэ. Хэбзаклэм — Совет хабзэм тхъэшлэшъхъуныгъэр ыштэщтыгъэп, ащ кыыхэккыи цыф тхъапша агъэккыдыгъэр, ау Ибрахымэ ишлэшъхъуныгъэ егъашлэ-ми рыкыгъэп, ыгу пытэу, зымы зыфи-мыгъэцлыкыи нэхъошхо хэлъыгъ. Уна-гъори тхъэшлэшъхъуныгъэу шытыгъ. Мы кыэслонштыр ащ ишыхъагъ. Зэо ильэс кыин-хэр чылэдэххэм кызэпачыгъэх. Тифыр реклоклыштыгъ. Куклэ пшгъэшъэ Іэтэ-хъуагъ, джыри пкыыхъэ ельэгъу. «Штур-бинымкыи мэшлэшхо кыеккыи, зэккыи ду-наир мэстыжыи, ау садэжъ кыинэсышъ, машлор мэккыдыжыи, — кыелуагъэ Кук-лэ. — Сипшгъэшъэгъумэ узыр кыанэ-сыгъ, кыашлуежъхэу, ашъхъэхэр аупсы-гъэхэу кыинышхо ателъыгъ. Тиунэмэ та-кыырамыгъэккыи, тызэхамыгъахъэу зы-рагъэшлэштыгъэ. Ау сэ сыуубытынэу шытыгъэп, ащ емылытыгъэуи тэ тиуна-гъо узым зыкыгытхыуагъ. Сипкыыхъа-плэхэр «нэрылэгъух» зыфалорэм фэда-гъэх». Ары Куклэ ипкыыхъаплэхэр лъа-псэ зилагъэх.

Хызыр ишылэныгъэ гъогу илэгъубэ-мэ зэрэтеклэрэ шылагъэп. Илэс 18 — 19-м итыгъ клэлэккыи зыкызэшытагъэр еджэным зэрэфэшагъэр кызэзнафэм. Краснодар дэтыгъэ клэлэгъэдэжъ техни-кумым мэккыи. Унагъом амал зэримылэм кыыхэккыи шыгышхо шылагъэп. Дирек-торым дэжъ апэрэ зэдэгъушлэгъур зы-

гъух, зэккыгъухэу Улапэ кызэдэккыи, Жыакъэ Пшыгъот (Хыаблотлэ) ралошты-гъэ, Іорылотэкуагъ, зылуагъаккыи, матхэх.

Училищыр Алэкъэе Хызыр кылуи, кыоджэпшъэ ублэплэ еджаплэм Іоф ши-шлэнуу ригъэжыагъ, апэрэ лэжыапкыи кыратыгъэ кыодыеу, 1941-рэ ильэсым ижъоныгъоккыи мазэ дзэм, кыалэу Львов, ащ. Ошлэ-дэмышлэу Хэгъэгум кытебэ-нэгъэ нэмыщ техаклохэм Украинэр аштэ, Хызыр мыщ гъэры щэхъу, «зы щэ игъэ-кыгъо тимыфагъэу, учебнэ шхончыжъ горэхэр тлыгъхэу, зэо мэхъаджэм тищы-Іэныгъэ такыкыкыи кылушоркыыгъ», — ытхыгъагъ.

Хызыр кызэрэфилотагъэм тетэу Куклэ кызэрэилогъыремкыи, фашист-хэм апэрэу апуэпужыгъэхэм Хызыр ахэтгы. Коц губогъом игъунэгъоу клэхэзэ, самолетхэмкыи кыатебыбагъэх, бомбэхэм-кыи кыахаоштыгъэх. Бронемашинэмкыи кыахэлъадэхыи, Хызыр зыхэтгыгъэ купыр хыалэч кырагъэфагъ. Хызыр иакылы мыщ дэжыым шыуагъ. Аукыгъ ашлэши шъхъащыкыжыгъагъэх. Текыгъэ уахъ-тэр зыфэдизыри ышлэжыштыгъэп кы-зэнэхъэжыым. Лым хэлъэу, ыльако улагъэу кычылэккыи. Джэнэ члэгъчлэлыр кызышчыи лъакоу ерагъэу зэппихы-кыгъ. Лыгъэм зыригъэхэу пшынуу ри-гъэжыагъ. Гушылэ макъэхэри кызэхы-хыгъ. Нэмыщ солдатхэри кылэгъуагъэх, шхончыри ерагъэу ыльэшъу тетэу, ошлэ-дэмышлэу ыкыыбкыи кыи, солдатыр шхончыи кытеуцуагъ, «Кыэтэдж!» — ылуи кытекуагъ. Тэджын зэримылэ-кыштыр Іэ ышлэ ригъэлэгъэгъугъ. А чы-плэм улагъэ зытелыгъэ шаукыгъэ кыры-кыуагъэх. Мыщ дэжыым мотоциклэм те-сэу кылулэгъэдэгъэ командырым Хызыр кылыгъэгъугъ. Унашъо кышыгыгъ чыжъэ-кыи щыт грузовой машинэм ахынышъ, ралъхъанэу. Пхъэтэкъэжыым фэдэу маши-нэм радзи госпиталым ашагъ. Елзэгъэх, зэхъужыым, концлагерым ашагъ. Ыужым лагэрым кыдашыи зэхэгъэуцагъэхэу шытхэзэ, ыужкыи щыт лыи горэ кылаби, иджэнэ пшгъаплэ кычылитхыгъ.

«Сыда пшлэрэр?» — ылуи зеупчыи, «Сэ зэрар сыпфэхъуштэп, а пшгъэплэ фы-жыи уишыклагъэп», — кырылуагъ. — «Нэмыщхэм гъэрхэр кыаптыхъэхэзэ зэ-хадзыгъэх. Зы купы Іуаши мээ кыуаеп дэжъ ашагъ, шхончэо макъэхэри кылу-гъэх. Мыдрэм еплэи, «командир?», — ылуи кыеупчыгъ. «Нет, я с госпиталя, на мне чужая одежда», — рилуагъ. Ары ыкыи зэрэщтыгъэр. Ащ дэжыым нэмыщ шыгынынхэр кыашалэхыи фронтым Іуа-гъэзыхъагъэх. Заом хэтэ, английскэ дзэ-кылолхэм ягъунэгъу зэхъухэм, ахэм за-ратыжыгъ, ахэр Советскэм кыгытхыгъэх.

Францием зэфэм, госпиталым члэ-лыгъ, ащ кышлэзэгъагъ. Тлэккыи зеклон

Мэщбэшлэ Исхьякь илээс 80 зэрэхьүрэм ипэгьокл

Шэпсэух дунаим адыгэ лъэпкьхэр

(Къызыкълэыкълорэр жьоныгъуаклэм и 17-м къыдэкъыгъэ номерым ит).

Амылэгъурэ шээф горэ зэрагъэшлэным усаклохэр бэшлагъэу пылтых. Романтик зыфа-лохэрэм (Байрон фэдэу, Джон Ките фэдэу, Альфред де Виньи фэдэу — ахэр бэ мэхъух, тилээхъанэ нахь пэблагъэху Маларме, Поль Верлен, Блок афэдэху, ежхэр «символисткълэ» зэджэжхэу, ау романтизмэм ылтэпсэ шыпкьхэм къыпкырыклэху) дунаеу алтэгъурэм хуни, къабзи, дахи хэмылгъэу шылэныгъэ къызэрыклор шагъэзыемэ, алтэгъурэр аумисэу, амышлэрэм лыхъуху, клэнэцлэху. Шылэныгъэ къыным угу зэпиклмэ, шымылэм уклэхопсэуи къыхэкълэ — нахышлэм, нахь зэгъафэгъэм, зэгурыложь хабзэ зыхэлтым зыфэпкьудыеу. «Дунаим шымыхуэрэм, ныбжьы ащ шымыхуэрэм ськлэнэцлэ», — урыс символистэу, гупшысэххо зыклоцылъ Зинаида Гиппиус ытхыгъагъ. Романтикхэри символистхэри сыушхьахлэху арэп. Ахэм шхьхэ дэгъу, гъэсэ-нылгъэ ин зилэхэр бэу ахэтыгъ. Ау члым темытыгъэ, рымыкълуагъэ, быбын зылэкълыгъэ ахэм къахэкълыгъэп, члм хьалыгъур ашхымэ, ошъокълэ дунаим гурышэкълэ шыщылэхэзэ къахыгъ. Арэу слом, романтикхэм, символистхэм, нэмыклэхэм шылэныгъэ шыпкьхэр зэхэзымышлагъэу, ар къэзымыгъэлтэгъуагъэу зи ахэтэп.

Романтикэ дахэм итыгъэ бзый члэтэу (1945-м шыублагъэу) Мэщбэшлэ Исхьякь бэрэ тхагъэ, ау гум илэгъушлэрэ шылэныгъэм игупшысэ хьылтэхэмрэ зэкларичху кыхэкълыгъэп. Ар къэлогъошлэу, ау къэгъэлтэгъогъошлэп. Цыфыр члым емыпхыгъэмэ, шылэн ылтэкларэп, ыгу зимы-лэтмэ, ытамэ зэклымшмэ, шы-лэныгъэм къын шельэгъу.

А лэныкълуитлур зэгъусэмэ, цыфым ыгу икызылухынкълэ усаклом амалэу илэм инэу зеубгъу. Тыгъуасэ Мэщбашлэр мыш фэдагъ, непэ зыфэдэр мыры тлонэу арэп, ауми, усаклом илофшлэн лэныкълуахэр инху къызэрэххьагъэхэр клэгъэтхьыгъэу гъэунэфыгъэн фак — ар шылэныгъэм ихабзэхэр, цы-фымрэ уахьтэмрэ язэфышыты-клэхэр, цыфым ицлыфыгъэ къыухъумэным фэшл, пкыгъэу цы-клуми, хьугъэ-шлэгъэ къызэры-клуми, дунэе (глобальнэ Иофхэм уарылэжъэн хьумэ) Иоф инхэм зыпхыпху ялэхэр гъэунэфыгъэнхэм пае. Гьогубгъум лут уц куашэм ухэуцуи пцлыцлыгъэмэ, дунаим лыху зыщыхэлъ члм-плэм унэсыгъ — джащ фэдэу ылоу бэрэ урыс усэклошхоу К. Бальмонт къыхэкълыгъ — дунаир ины, ау ащ зи лые хэлтэп: къушхьху зытхыцлэ льяги, уцэу члмшхьхашьом теубгъогъэ къодый, цыфэу лэкълыххо зили, хьампырешьом цыклоу ошхыцэм шыщынэрэри. Ахэм зэкълэмэ

ацлэр цылэныгъ. Ары шхьхьае, ар зыухъумэнэу шылэм нахь, ар зыгъэтакъомэ зышлонгъор нахьыб. Етлани: иным цыклур ыгъэкълэдыным нахь пыл — чыгышхом чыг цыклур къымыгъэхуо ижъау члэт, цыфышхом еж нахь лъхъанчэр нэмыплъ ешлэ, уашьори гъунэнчъэшл, еж нахь цыклоу чыгум мыжъо емынэр къытыретако, лъэпкь иным лъэпкь цыклур ыдырыныр е ыгъэкълэдыныр къызхимыгъэхуо зыдиыгъ. Дунаим ихэбзэ анахь шхьхьае-чъэхэр цыфхэмэ зышагъэгъупшэрэп — лъэпкьышхомэ лъэпкь цыклоу яклэдылагъэр маклэп: «Хьахлэу тхышхьхэр — ишъуеп-лыи зэ! — дынгъэ. Шъухэдафэу, тхышхьхэр джы мэкъэнчъ».

Сыда къехъулагъэр? Бэшлагъэу блэкълыгъ нахь мышлэми, лъэпкьым къырыкълуагъэр зэрэтхьамыклагъор усаклом къы-лэты зэпытышт — къушхьхэм изакъоп дынгъэр, «чыг лъэк-уэрэу жьыбгъэм зэ хэтыгъэр ллэшлэгъу ныбжьым хэллэз, шып-сэлэнчъ», «гыны гъозыр жьыб-гъэм тшхьхьарифыгъэу» тэломи, къушхьхэ тлуаклэм джыри зэрэдэт, уахьтэр нэмыклми, «щыгъоу хьчлэм члэлгъыр джы нэс шы-угъэу тэрклэ гухэкълэб», сыда плэмэ тилтэпкь зэрэцылкълум нэмыклрэ хьакъ тимылэу (хьакъ горэ ткъольмэ, ткъольмэ гъэ-къор члыгу дахэ тызэрэщыпсэ-уштыгъэр ары) «пкырыпкь зэхэтхэу» зытэрэпхьагъ. Сыд фэдэ ордэ непэ къэтэломи, къа-тлорэм инахьыбэр гъыбзэ, гухэкл ордэ, арышъ, сыд фэдэ мафэ непэ титми (ари мэфэ хьярэу пфэлонэп, узафэмэ), «къинэу тцэчыгъэр, адыгэ лъэпкьыр тыгу къэдгъэкълэ», «адыгъчлм еклэ гухэкл лъэбгъур къызыра-дзым — хьидзэм зэрипхьагъ». «Тэрклэ япшылкълубгъур (ллэшлэгъур) мыстхэ хьалэу бгъэгум щыхэгъуагъ» — чыгъэе е клэе хьал ылорэп, акацэри пытэгъуа-джэп, ахэм ацлэ къырилорэп, мыстхэр зыгъуклэ, пыуупкълэ-ни, пыхьыни плэкълырэп, плэкълэми, клочлэ шхьхьаф, шлэгъэшхо ищыклагъ, ар бгъэгум хэлъи, халугъи ылорэп, мыстхэ цынэр бгъэгум щыхэгъуагъ ело, ныбжьы хэпхын умылгъэкълэнуэ пцэнтхэ гьуклагъэм фэдэ хьугъэ.

Къэлуаклэм кълуаху илэ хьугъэр гъэунэфыгъошлэп, ау зэрэхъоур, зэрэпсыхьагъэр нэрылэгъу — занклэу къылоныр хэклплэу Мэщбашлэм ыштэрэп, къэлуаклэм еклэлэплэ зэфэшхьафхэр къыфегъотых, гупшысэм ылтэпсэ ащ егъэпытэ. Укларымыплгъыломэ, усаклом ордэ чэфышхо еусы пшлуигъэ-шынэу маклэп къызэрэхэкълырэр («Къушхьхэ мэкъамэхэр») — «къушхьхэ ордэху тыгъэ нэ-фыпсхэр, хьышхэ-зэрыблху бгъэгупэм дизхэр» — гу зэлухыгъэ шхьхьафитым тыгъэрэ на-сып макъэрэ зыхызыбзэ гушы-лэмкъамэхэр къыдэтэкъух:

Зичъэ езгъэхуо зызыхьрэ псыхуи,

Онджэжкыи зандэм илугъо псыгъуи,

Адыгэ пшъашьэм ышхьхьацы

благыи,

Мэзэгъо чэцэу бгышхьхэм

елъагыи,

Пцэ фыжэ хьалэлмэ язып-

лтыхьахли,

Хьярыр къэзыхьху тилчэ-

дыжэ хьахли,

Къушхьхэ ордэхэр, сэ шъухэ-

сэлъагъо,

Лъапэр слэнышхуэху гум

хэшъогъахъо.

Ари ригъэкъурэп, ыгу зыл-тыплэу ыгъотыгъэм илгъэшгъэ-дэхагъэ къырилотыклэным фэшл — «ошхыцэ минмэ яжъуу зэхэ-тэу, псынэкълэч къабзэм иоры лэгъу, мээзэгъо чэщым илгъэгъо шээфху, нэфылгы дахэм игу-хэлъ нэфху», къушхьхэ ордэ-хэр шымыгъушпэнэу ело уса-клом. Ащ фэдиз дэхагъэу «бгъэ-гупэм» дэмыфэрэр къызыклп-чъырэм хэлъ гупшысэ ышхьхэ кымыхьагъэу — ащ фэдиз дэ-хагъэу лъэпкьым иунаеу шы-тыгъэм тэ джы тилоф хэлгыжы-хэп плэми, хэуконыгъэ хуэрэп: къушхьхэм къыхэнагъэр адыгэм цыщэу шапсыгъэ къоджэ зау-л нылэп, ахэм зытес члыгу такъы-рэу къафагъэнагъэр яунэнуэ агъэунэфын фитхэп. Ордэ дахэ ыусы фэдзэ, усаклом тхьамыклэ-гъо гъыбз зэхилхьэрэр:

Ащ анэмыклэху топыщэ

пльыри,

Шылычы къамэм къыхьырэ

ери,

Щэнаутыщэр зыхэлъ нэп-

лэгъуи,

Сабый гуиху хымэ джэзгъо-

гъуи,

Гъэшлэрэ ифэу зичлыгу ра-

фыгыи,

Ауми шхьхьафитыр зыгу ра-

мычыгыи,

Шъуиорэд жыгъумэ къыралэ-

тыкълэ,

Мэшлэчэ дзыгъэу бгъэр пхы-

растыкълэ.

Къушхьхэ ордэхэр непэ ты-гъэнэфипсэху ылозэ, ублаплэм къышылэуагъэмкълэ усэр еухыжы — насып хъураем ыклоцл гухэк-гукъэкълэжхэр ыгъэбылххэзэ, усаклом «решлхьхэ», ахэр арэп Иофыр, Иофыр непэрэ ордэ хьа-рыр ары, ылорэм фэдэу игупшы-сэхэр зыдэплыгъэе чэу шлхь-хьагъэм ыкълэ ешлхы. Ари гу-рылгоуаеп: лъэхъанэу усэр зы-штитхыгъэм ащ хэт гупшысэхэр пхырыпшынэу упыхьагъэмэ, члм ыгъунэ зэрэчыжэр «ти-лэшхьхэтетхэм» уагъэушэтыни. Тапашхьхэ илгъыр машлор зы-клэлъ усэп, «минор» зыфалорэм нахьыбэкълэ пэблагъ, тапашхьхэ илгъыр трагедие нахь, нэфэшхьа-фэп — мыстхэр зыбгъэу шы-хэгъухьхэ лъэпкьым итхьа-мыклагъоу адыгэм пэкълэжыгъэр ордэхэм къыралотыкълэ, «мэ-шлэчэ дзыгъэу бгъэр пхырас-тыкълэ». Джар къылоным фэшл усаклом «тыгъэнэбзый» усэ зы-клитхыгъэр, тыгъэри кепсыгъэу ащ ылтэгъугъэп, мэкъэмэ «жыгъау» дахи зэхихыгъэп, ады-гэ бгъэгоу пхырыстыкълыгъэр

зэпкълыгъэ къушхьхэ цаклэр ары Мэщбашлэм ылтэгъугъэр. Ар гум икларэп, лъапэм пызэу, псынклэ укышлрэп — «тятэм ятэжымэ ятхьамыклагъо «Тлоп-сэпэ шыблэу сыбгъэгъу шэгъуа-гъо». Пушкиныр зауыкълэ ма-фэм ехьыллэгъэ гукъэкълэжхэмэ а гупшысэр Мэщбашлэм ахэгъа-цэ: «Джа охьтэ дэдэм тилчэ на-сылгъычэ лэшэ фыхыгъэкълэ къекълугъэхэр хэтых?» Толстойи егушпысэ пэтэ, ар игуклаехэм апэ къешыи — илгъэпкь къе-хьуллагъэр: «Къушхьхэ лъапси, къушхьхэ шыгуи машло закълэу зыцэт уахьтэм убых лъэпкьыр тестыкълэ, гыны гъозэу тлы-сыжыгъэр мыжъо цакълэу «Хадж-Мурати» шыпкьэр къибджыкълэ».

Шыпкьхэм иапэрэ лъэганл усаклор зэклурэр, шыпкьэр Пушкинми Толстойми аштэн фак: еж Мэщбашлэр усаклошъ, еж анахьэу гуузыклэ зыфа-клорэр адыгэ тхьамыклагъор арышъ, усэкло инхэр ащ емыб-гукълуагъэхэмэ, блэгъабзэу зэ-ремыкллолагъэхэм фэшл, пшгъэ-дэкълэжэу шымытми, зы логъэ пытэ горэ игъом зэрамылауагъэм кыкллэу агъи — ыумысхэрэп, Иоф мин зэшлохыгъуаехэр ахэм ялагъэх. Джауштэу усаклом пшгъэрыл инхэр зэрилэм фэгъэ-хьыгъэ упчлэшхор Мэщбашлэм иусэн-лэжхэн Иоф къыхэхьэ. «А, синан, ушылэныр арэу къинэу сшлагъэмэ, зыкъэозгъэлъфы-ныеп» пхьом ылогъагъэу къа-логъэжы. «Арэу ухьазаб Иоу сшлагъэмэ, усэн Иофым ныбжьы сыфегъэныеп» зылогъэ ладжи усэн тарихым ищыбзэ нэд къы-римыубытагъэху, ащ хэклэды-кълэжыгъэху, лъэхъаным игъо-гунапцэми члмплэ шамыубы-тыгъэу шылагъэр маклэп. Уса-клом пшгъэрылтышхо зэриштэрэр ары зыфаслорэр. Мэщбашлэм иапэрэ усэхэмкълэ пшгъэдэкълэж ин зыфишлэжыгъэу къычлэ-кълэ, «сыусэкло дэгъу» плэны-ри лэшлэхмэ ащыцэп, узэрэусэ-кълэ дэгъури къэбгъэжыпкьэ-жыныр лыгъэшхорэ Иофшлэ-гъэшхорэ зыщыклагъэмэ ащыц.

Ныбжьыкълэжым ытхыгъэ усэхэмкълэ пшгъэрылгъэу зыфи-шлэжыгъэр Мэщбашлэ Исхьякь еху фишлэз ыгъэцэклагъ, къы-кълэригъэчыгъэп: ытхыгъэр зэрэ-бэ закъори арэп, мэхъэнэ лъап-сэу лъэпкь усэным шырилэр ары, лъэхъаным елытыгъэмэ, адыгэ усэным псэ къыпызы-гъэкълэжыгъэмэ апэ ит, тиусэн Иоф хэгъэгум пцязыгъэшлагъэх-мкълэ апэ ит. Уахьтэм лъагъэу кыплэти, лэпкь усэным итарихь пытэу хигъэууагъ — илофшлагъ лъапсэ фэхьугъэр. Зым ыуж ад-рэр кыклэз, усэ тхылыбэ къы-хиутыгъ. А тхылхэм усэн-тхэн Иофымкълэ амалышхо зэрэлэклэ-лыр къаушыхьатыгъ, гупшысэ-философие шхьхьагъэу усаклор зыфэлажхэрэр къагъэлтэгъуагъ.

Цыфым фэд, лъэпкь псауми насып ил — зэ хьяр, зэ хьазаб: адыгэхэр Кавказ заом къыклэзы-жыгъэ кьодыеу унэгъо зыхыл,

зырызэу теплгытэмэ, къуаджэ пэпчэ къэнагъэу я XX-рэ ллэ-шлэгъур къыхьагъ, революцие-хэмрэ заохэмрэ яллэшлэгъу плэми ухэукоурэп, аужырэ заоу 1941-45-м шылагъэм къыхэкълэ-жыи, ядэжэ къэзыгъэзэжыгъэр нэбгырипшл пэпчэ шыщэу нэбгыритл нылэп. Лъэпкьышхо-ми къын-хьазабышхо кытефагъ, ау ар кълэдыпным нэсыгъэп, хэ-кужым къынэжыгъэгъэ адыгэ-хэр кълэдыжынхэм ищынагъо а заом къыздихыгъ. Тинасыпкълэ, Тхьэм ынэшлэу кытцыфи, тлъап-сэ къыдэчъыжыгъ.

Мэщбашлэ Исхьякь ар дунэе упчлэшхоу егъэуцу, лъэпкьым инасып тарихым зэритхагъэм епэсыгъэу заом фэгъэхьыгъэу уси, поэми, романи мымаклэу етхы. «Ынэпс къетэкъоху, сы-дэу тытхьамыклэ» ылоу, ылэ дагъэ ышхьхэ шифэжэуу цысэп, ымакъэ пытэу, игушылэ лъапсэ члм зыщидзэу, «шъорышъ зи-лажъэр» ылоу, лэбжым зыми фишлрэп, лыгъэу тицлыфмэ зэ-рахьагъэм тегушылэзэ, дунаир, шылэныгъэр, тапэ шылъ уахьтэр къызэраухъумагъэр къелуатэ. Ыныбжэ кыкълэжэп заом ащэ-нэу, ауми «тянэмэ, тшыпхьумэ агълэ макъэ джы къызнэсыгъэ-ми стхьакълэм икларэп, ши къы-стефагъэп, топыщэр шъуеу зэ-хэхьыгъэп» ело усаклом, траге-дием ипэублэ, симфоние тхьа-мыклагъом ипрелюдие фэдэу ар зэпэутышъ, обзэгъу чанклэ чыр зэпигъэлэтыгъэ фэдэу, гушылэ зэпыупкълэжэмэ зыкъадзы, — «чылэ хьамамэу тэ титэмашхьхэ тырашлхьагъэм непэ сызехьэм

Заом ыпчэу

Сифагъ,

Заом ынэгъу

Сычлэфагъ.

Ахэр

Дыжыгъэх,

Ахэр

Кълэжыгъэх.

Гушылэмэ ямэкъэмэ-ритмэ ахэр ныбжьы хужьынху зэрэ-щымытыр клэгъэтхьы. Усаклом къылуагъэм нахьыбэ кыммыла-гъэу сатыр кълэжэу къадэнагъ, бгъэм дэпыхьагъэу, къылон ымылгъэкълэжэр гупшысэм илгъэ-гъозэшэ шхьхьагъ мэху. Ныкълэ-тыкълэ хужьымэ, къэкълэжыгъэм имэфэкл («Джа гъэтхэ мафэу тшымыгъушпэжэрэр гушлогъо псэуми къахэнэфыкълэ» — заор зуупужьыр ары зыфилорэр, къы-щинагъэр сыд фэдиз — ышэу, ятэу, иныбджэгъоу. Арышъ, джыри зэ зэмыплгъэкълэжын ылтэкларэп: «Тэ тшыгъушпэштгэп ом ипшэ шлуцлэ зы мафэ горэм къытфыхьыгъагъэр — пыи мэхъаджэм пцэшлэ ошъуэр иаджа-лылэ зэрипхыгъагъэр», «тицлы-кълэ, ини изэхэдзынчъэу» ащ лыеу къарихыгъэр, зэплэжклэ, ылтэгъурэр тхьамыклагъу, егъа-шлэм гум имыкълэжын хьазаб — «Хьугъэр ыушъфэу, лшъа-шъэу сянэ ылгъэ сшхьхэ клэлэу сыгуи къэкълэжы».

ЩЭШЛЭ Казбек.

Филологие шлэныгъэ-

хэмкълэ доктор.

(Джыри кыкълэжыкълэжыт).

ДУНЭ ФЕСТИВАЛЭУ «АДЫГЕИМ ИЖЪОГЪОЖЪЫЕХЭР»

ЗЫКЪЫЗЭІУЗЫХЫН ЗЫЛЪЭКІЫШТХЭМ ТАЛЪЫПЛЪЭН

Адыгэ Республикэм ия 20-рэ илэс фэгъэхыгъэ Дунэ фестиваль-зэнэкъокъоу «Адыгеим ижъогъожъы-ехэр» Мыекъуапэ зэрэщыкӀуагъэм тигупшысэхэмкӀэ зепкӀызырэфэдгъэзжыщтыр. ЛъэпкӀ культурэмрэ искусствэмрэ апыщэгъэ кӀэлэцӀыкӀухэмрэ ныбжыкӀэхэмрэ ясэнаушыгъэ кызызӀуахыным, плуныгъэ дэгъу зерагъэгъотыным фэлэжъэрэ лӀфтхъабзэм дунэ мэхъанэу илэм зыкӀэлэты.

Фестивалым ордэхэр кышча-Іуагъэх, лъэпкӀ къашъохэр кыш-шашыгъэх, музыкальнэ Іэмэ-псымэхэмкӀэ ордэшъохэр ща-

гъэжынычгъэх, циркым епхыгъэ искусствэм пыщэгъэмэ яІэп-Іэсэныгъэ зэнэкъокъум кышча-гъэлъэгъуагъ. Адыгэ Республи-

кэм культурэмкӀэ иминистрэу Чэ-мышъо Гъазый зэхэщэкӀо купым пэщэныгъэ дызэрхыагъ. КӀэлэ-цӀыкӀухэмрэ ныбжыкӀэхэмрэ ятворчествэ уасэ фэзышыгъэ купым культурэм иІофышӀэхэр, шӀэныгъэлэжъэхэр, нэмыкӀхэри хэтыгъэх.

КӀэух концертыр зезыщагъэхэу АфшӀІгъо Фаинэрэ Сихъу Станиславрэ жорим изэфхысыжъ-хэр къаІуатэзэ, шыІэныгъэм зэ-хъокӀыныгъэу фэхъурэр Дунэ фестивалым хэплъэгъон плъэ-кӀынэу зэрэщытыгъэр хагъэунэ-фыкӀыгъ.

— Тиорэдхэр фестивалым шы-зэхадгъэхыгъэх, тишэн-хабзэхэр кышчытІотагъэх, — еІо Чэчэным кыкӀыгъэ купым ипащэу Зара Эльмузаровам.

ОрэдъІоу Аминэт Гишаевар Чэчэным и Шатойскэ район шэп-сэу. Мэкъэ къабзэкӀэ ордэыр кызыхидзэкӀэ, Кавказ шӀолъы-рым икъушъхъэхэр кызызепигъэ-джэжъэхэу кышчыгъэху. Искусст-вэр лъэпкӀым зэрэфлажъэрэр театризованнэ къэшыгъоу кыгъэлъэгъуагъэм кышчыІо-тагъ. ЯтӀонэрэ степень зилэ тхы-лыр А. Гишаевам фагъэшъо-шагъ.

ШытхъуцІэхэр кыдэзыхыгъэхэр

ЛъэпкӀ ордэым икӀэІонкӀэ ла-уреат хъугъэ, апэрэ степень зилэ тхылыр Молдовэ кыкӀыгъэ Стэвилэ Николетэ фагъэшъо-шагъ. Мы купым лауреат шы-хъугъ Адыгеим ифольклор ан-самблэу «Ащэмэзыр», художе-ственнэ пащэр Бэстэ Асыет. «Ащэмэзыр» купитІу мэхъу. НахыкӀэхэри лауреатых, ятӀо-нэрэ степень зилэ тхылыр афа-гъэшъошагъ.

Эстрадэ ордэыр кызыІуа-гъэхэм язэнэкъокъу гъэшІгъо-ныгъэ. Румынием шыщ кӀалэу Кристиан Папанэгъ Дунэ фести-валым ишӀухафтын шъхьалэу «Гран-при» зыфІорэр фагъэ-шъошагъ. Кошхэблэ районым

шыпсэурэ Хъасанэкъо Беллэ, Шэуджэн районым шыщхэу Дзы-бэ Викториерэ ЛъэцэрыкӀо Да-ринэрэ, Къыблэ Осетием кы-кӀыгъэ Кристина Гогоновар, Аб-хъазым шыпсэурэ пшъэшъэ-жъыеу Арина Цишбэ лауреатых, апэрэ степень зилэ тхылыр ара-тыжыгъэх. Анаида Бабаян, Ты-гъужъ Маринэ, Наталья Цуркэ ятӀонэрэ степень зилэ тхылыр кыдахыгъэх.

Аныбжъхэм ялгытыгъэу ла-уреат хъугъэх Хэкужъ Заринэ, Къудайнэт Аминэт, Сабина Арен-гольд, Афганистан кыкӀыгъэхэу СултІан Хаммадрэ Гулам Зикар-рэ.

ЛъэпкӀ музыкальнэ Іэмэ-псы-мэхэмкӀэ зызэнэкъокъухэм, ла-уреат хъугъэ Эсен (Тыркоо) Эр-хъан — ар Тыркуем илыкӀомэ

ахэтыгъ. Мыекъуапэ шыпсэурэ Игорь Сапуноври мы купым ла-уреат шыхъугъ. ШыкӀэпщынэр

Эрхъанэ зэригъэжъынчыгъэр Молдовэ, Къыблэ Осетием, нэ-мыкӀхэм къарыкӀыгъэмэ агъэ-шӀэгъуагъ.

Циркым хэхъэрэ искусствэм ныбжыкӀэмэ яухъазырыныгъэ кышчагъэлъэгъуагъ. Шытхьалэ шыпсэурэ Овик Варданян лауре-ат хъугъэ. Красногвардейскэ рай-оным кыкӀыгъэхэри къахэщыгъэх.

Зэфэхысыжъ кӀэлкӀ

КъэшъуакӀохэм, нэмыкӀхэу тапэкӀэ зигугъу къэтшыгъэмэ ацІэ къетІожыгорэп. Фестива-лым нэбгырэ 500 хэлэжъагъ. Зэ-нэкъокъур мэфитІум кыкӀоцІ зэ-хащэмэ ныбжыкӀэхэм яІэп-Іэсэныгъэ, ясэнаушыгъэ нахы-шӀоу кызызӀуахышт. Зыкызы-Іузыхын зылъэкӀыштхэм тыналэ нахышӀоу атетызэным пае гуІэн Іофыр шагъэзыемэ ишӀуагъэ кӀэлэшт.

Хэта неущ Шъэожъ Розэ, Сэ-мэгъу Гошнагъо, Андзэрэкъо Чес-лав, Жэнэ Нэфсэт, Нэхэе Тэма-рэ, ХъокӀо Сусаннэ, Кушъэкъо Симэ, нэмыкӀхэм афэдэу ордэ кызыІоштхэр? «Налмэсым», «Ислъамыем» хэта ахэхъащ-хэр? Непэ тызэплъырэ ныбжы-кӀэхэм ташыгугъын тлэкӀышт-ба? Къулэ Амэрбый кызырэти-Іуагъэу, тызышыгугъыштхэр тэр-тэрэу дгъэсэнхэ фае.

Дунэ фестивалым спонсор фэхъугъэхэм зэхэщакӀохэр лъэшэу афэразэх. Республикэ гъзетхэу «Адыгэ макъэмрэ» «Советскэ Адыгеимрэ», республикэ теле-видениер, общественнэ движе-ниеу «Адыгэ Ха-сэр», АР-м ІофшӀэ-нымкӀэ ыкӀи соци-альнэ хэхъоныгъэ-мкӀэ и Министер-ствэ, бзэхэр зыщы-зэрагъэшӀэрэ Гуп-чэу «Активыр», Адыгэ кӀэралыгъо университетыр, Адыгеим ипроф-союзхэр, АР-м и КӀэралыгъо филар-моне, Мыекъопэ «Межрегионга-зыр», нэмыкӀхэри зыцІэ кыраІогъэ спонсорхэм ащы-щых.

ЕМТІЛЪ
Нурбий.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и КӀэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

КыдэзыгъэкӀырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкӀ ІофхэмкӀэ,
ІэкӀыб кӀэралхэм
ащыпсэурэ тилъэп-
кыгъэхэм адырІэ
зэпхыныгъэхэмкӀэ
ыкӀи кӀэбар жъу-
гъэм иамалхэмкӀэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

**Редактор
шъхьалэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редактор
шъхьалэм иапэрэ
гуадзэр
АУЛЪЭ Руслъан**

**Редактор
шъхьалэм
игуадзэр —
пшъэдэкӀыжъ
зыхыырэ
секретарыр
ХЪУРМЭ Хъусен**

**ПшъэдэкӀыжъ
зыхыырэ
секретарыр
НЭПШЭКЪУЙ
Заур**

**Редакциер
зидыщыІэр:**
385000,
кӀ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкӀыжъ зы-
хыырэ секретарыр:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты-
гъэр:**
Урысые Федерацием
хэутын ІофхэмкӀэ,
телерадиокъэтын-
хэмкӀэ ыкӀи зэлъы-
ІэсыкӀэ амалхэмкӀэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэІоры-
шӀанІ, зэраушыха-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ІОГ»,
385000,
кӀ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
4285
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1358**

Хэутыным
узшыкӀэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкӀэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

